

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การบริหารงานวิชาการนับว่าเป็นสิ่งสำคัญในการบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา เพราะหน้าที่ที่สำคัญที่สุดของโรงเรียน คือ การให้ความรู้ทางวิชาการแก่ผู้เรียนให้มีคุณภาพตามที่ประเทศชาติต้องการ การบริหารงานวิชาการในการจัดการเรียนการสอนวิชาโครงการอาชีพของโรงเรียนมัธยมศึกษาจะมีประสิทธิภาพและสัมฤทธิ์ผลมากน้อยเพียงใดนั้น ย่อมขึ้นอยู่กับความรู้ ความเข้าใจและความสามารถของผู้บริหารเกี่ยวกับหลักการบริหารการศึกษา ความเข้าใจเกี่ยวกับจุดมุ่งหมายของการมัธยมศึกษาและการบริหารงานวิชาการเป็นสำคัญ ได้มีผู้ให้ความสนใจและทำการศึกษาวิจัยหลายท่าน ในที่นี้ผู้วิจัยจะขอกล่าวสรุปในสาระสำคัญพอสังเขปตามลำดับดังนี้

1. เอกสารที่เกี่ยวข้อง

1.1 การบริหารงานวิชาการ

1.2 การจัดการเรียนการสอนวิชาโครงการอาชีพ

1.2.1 การวางแผน

1.2.2 การจัดการเรียนการสอน

1.2.3 การพัฒนาและส่งเสริมทางด้านวิชาการ

1.2.4 การประเมินผลงานวิชาการ

2. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

3. กรอบความคิดในการวิจัย

1. เอกสารที่เกี่ยวข้อง

การที่จะทำการศึกษารื่องใดอย่างลึกซึ้งซึ่งนั้นควรที่จะต้องทำความเข้าใจความหมายของเรื่องนั้น ๆ ให้เข้าใจอย่างถ่องแท้เสียก่อน คำว่า การบริหาร (Administration) เป็นการดำเนินการร่วมกันของผู้บริหารและกลุ่มบุคคลในองค์การเพื่อให้งานขององค์การบรรลุเป้าหมายที่วางไว้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งการให้การศึกษเป็นปัจจัยสำคัญที่จะทำให้ประเทศชาติเจริญก้าวหน้า การจัดการศึกษาให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลได้นั้น จะต้องอาศัยหลักการบริหารการศึกษา ซึ่ง คำว่า การบริหารการศึกษา (Educational Administration) นักบริหารการศึกษาได้ให้ความหมายไว้ ดังนี้

สมยศ นาวิการ (2525 : 3) ได้ให้ความหมายว่า การบริหารคือ กระบวนการของการวางแผนการจัดองค์การ การสั่งการและการควบคุมทรัพยากรขององค์การ (วัสดุ คน ข้อมูล เป็นต้น) เพื่อบรรลุถึงเป้าหมายที่กำหนดไว้

ภิญโญ สาทร (2526 : 7) ได้ให้ความหมายไว้ว่า การบริหารหมายถึง กิจกรรมต่าง ๆ ที่บุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไป (A group of more people) ร่วมมือกันทำกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลายอย่าง (Cooperative performance of activities) เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์อย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลายอย่างร่วมกัน (Common goals) และการเลือกใช้วิธีดำเนินการดังกล่าวเป็นเทคนิคของการบริหาร ซึ่งจะจัดเป็นศาสตร์หรือศิลปะก็ได้ทั้งสองอย่าง

นพพงษ์ บุญจิตราดุลย์ (2534 : 10) ได้ให้ความหมายว่า การบริหารในฐานะเป็นศาสตร์ หมายถึง หลักการ ทฤษฎี กระบวนการ เทคนิค ตลอดจนปัจจัยต่าง ๆ ที่ใช้ในการดำเนินงานในองค์การ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามที่นโยบายกำหนดไว้

ส่วนคำว่า การบริหารการศึกษา (Educational Administration) นักบริหารการศึกษาได้ให้ความหมายไว้ ดังนี้

วิจิตร ศรีสอาน (2518 : 4) ได้กล่าวไว้ว่า การบริหารการศึกษามีความแตกต่างกับการบริหารอื่น ๆ ในลักษณะที่สำคัญ 4 ประเด็นคือ

1. ความมุ่งหมาย (purpose) เห็นได้ชัดว่าถ้าเปรียบเทียบกับระบบบริหารธุรกิจ เพราะการบริหารการศึกษาเป็น Non-Profit Organization ไม่หวังกำไรในรูปของวัตถุ แต่มุ่งพัฒนาคนให้มีความเจริญองงวม ผลกำไรของการศึกษาคือ พัฒนาการของบุคคล (Growth) ซึ่งวัดได้ยาก โดยเฉพาะการศึกษาชั้นสูงยิ่งวัดยากขึ้น

2. บุคคลที่เกี่ยวข้องด้วย (People) บุคคลที่เข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารการศึกษาจะต้องมีคุณลักษณะนิสัย ทักษะแตกต่างไปจากอาชีพอื่นเป็นประการแรก ส่วนประการที่สองบุคคลที่เข้ารับบริการส่วนมากเป็นผู้เยาว์ยังไม่มียาได้ ไม่มีอาชีพเป็นหลักฐานซึ่งต่างจากทางธุรกิจที่ผู้เข้ารับบริการส่วนมากเป็นผู้มีรายได้

3. กระบวนการ (Process) กรรมวิธีในการดำเนินงานเมื่อวัตถุประสงค์บุคคลแตกต่างกัน วิธีการดำเนินงานก็ต้องต่างกัน กรรมวิธีในการถ่ายทอดความรู้ การจัดการโรงเรียน ฯลฯ เป็นกรรมวิธีที่หน่วยงานบริหารอื่น ๆ เอาไปใช้ไม่ได้ ผู้ที่ไม่ได้รับการศึกษามาเฉพาะยอมจัดการบริการได้ไม่ดีเท่าที่ควร

4. ผลผลิต (Product) ผลผลิตทางการศึกษา คือเด็กหรือผู้เยาว์ซึ่งมีชีวิตจิตใจเหมือนตอนเริ่มเข้ามา คือ เมื่อคนเข้ามาก็ออกไปเป็นคน แต่อาจจะมีคุณลักษณะ ความรู้ความสามารถดีขึ้น ต่างกับโรงงานอุตสาหกรรมเมื่อเอาวัตถุดิบเข้ามาแล้วผลผลิตออกไปจะมีรูปร่างลักษณะอย่างอื่นแตกต่างจากของเดิม

ขณะเดียวกัน ภิญโญ mas (2526 : 5) ได้ให้ความหมายของการบริหารการศึกษาไว้ว่า เป็นกิจกรรมต่าง ๆ ที่บุคคลหลายคนร่วมมือกันดำเนินการเพื่อพัฒนาเด็ก เยาวชน ประชาชน หรือสมาชิกของสังคมในทุก ๆ ด้าน เช่น ความสามารถ ทักษะ ทฤษฎี ค่านิยมหรือคุณธรรมทั้งในด้านสังคม การเมืองและเศรษฐกิจ เพื่อให้บุคคลดังกล่าวเป็นสมาชิกที่ดีและมีประสิทธิภาพของสังคม ซึ่งสอดคล้องกับ กิติมา ปรีดีติลล (2532 : 7) ได้ให้ความหมายของ

การบริหารการศึกษาไว้ว่า หมายถึง ความพยายามที่จัดดำเนินงานเกี่ยวกับเรื่องของการศึกษา อันได้แก่ โรงเรียน หลักสูตร ครู นักเรียน วัสดุอุปกรณ์ ตำราเรียนและอาคารสถานที่ เป็นต้น ให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพหรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง ก็คือความพยายามที่จะจัดดำเนินงานทุกอย่างเกี่ยวกับการศึกษา โดยให้มีผลผลิตคือผู้เรียนที่มีคุณภาพในที่สุด

สรุปได้ว่า การบริหารการศึกษา คือ กระบวนการของกลุ่มบุคคลที่ดำเนินการเกี่ยวกับการจัดการศึกษาอย่างมีกระบวนการที่จะประสานสัมพันธ์ เพื่อพัฒนาสมาชิกของสังคม ให้มีความเจริญงอกงามในทุก ๆ ด้าน ให้บรรลุเป้าหมายตามที่สังคมนั้น ๆ ต้องการ นั่นคือมุ่งให้ผลผลิต คือ ผู้เรียนมีคุณภาพและมีประสิทธิภาพตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้

การมัธยมศึกษา มีจุดหมายที่อยู่ภายใต้ความมุ่งหมายของแผนการศึกษาแห่งชาติ ดังนั้นในการศึกษาถึงจุดมุ่งหมายของการมัธยมศึกษา จึงต้องพิจารณาความมุ่งหมายของแผนการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2535 ซึ่งได้ระบุดำเนินการของการจัดการศึกษาทุกระดับให้เน้นการพัฒนาบุคคลใน 4 ด้าน อย่างสมดุลและกลมกลืน คือ

1. ด้านปัญญา บุคคลที่ได้รับการศึกษาพึงเป็นผู้มีปัญญา คือ รู้จักเหตุและผล รู้จักแยกแยะผิดชอบชั่วดี คุณและโทษ สิ่งที่ดีควรกระทำบนพื้นฐานของความจริง รู้จักแก้ไขปัญหาได้อย่างฉลาดและรู้เท่าทันความเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วและหลากหลาย มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์และไม่เรียนรู้ เพื่อความก้าวหน้าทางความรู้และวิทยาการและวัฒนธรรมจากภายนอก

2. ด้านจิตใจ บุคคลที่ได้รับการศึกษาพึงรู้จักฝึกฝนจิตใจของตนให้มีความเจริญงอกงามทางคุณธรรม ได้แก่ มีความละเอียดต่อการกระทำผิด รู้จักควบคุมตนเองให้ประพฤติตามกรอบความถูกต้องที่พึงงาม มีศาสนาเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวทางจิตใจ รู้จักพอ มีสมาธิและความอดทน ความหนักแน่นอันจะเป็นประโยชน์ต่อการปฏิบัติหน้าที่การทำงานและการดำรงชีพ

3. ด้านร่างกาย บุคคลที่ได้รับการศึกษาพึงมีร่างกายที่เจริญเติบโต เหมาะสมกับวัย รู้จักดูแลรักษาสุขภาพอนามัยของร่างกายทั้งของตนเองและสมาชิกในครอบครัว และสามารถพัฒนาสมรรถภาพของร่างกายได้เหมาะสมกับการงานและอาชีพ

4. ด้านสังคม บุคคลที่ได้รับการศึกษาพึงมีพฤติกรรมทางสังคมที่พึงงาม ทั้งในการทำงานและการอยู่ร่วมกันในครอบครัว องค์กรและสังคม รู้จักการช่วยเหลือเกื้อกูลประโยชน์แก่กันและกันโดยไม่เห็นแก่ตัว มีความสามารถและทักษะในการติดต่อสื่อสารกับบุคคลอื่นสามารถใช้ภาษาไทยได้อย่างถูกต้องเหมาะสม รวมทั้งสามารถใช้ภาษาต่างประเทศเพื่อการติดต่อสื่อสารกับนานาประเทศได้ สามารถธำรงเอกลักษณ์และวัฒนธรรมที่พึงงามของไทย ตระหนักและปฏิบัติตามสิทธิ หน้าที่และความรับผิดชอบที่พึงมีต่อผู้อื่น ต่อสังคม และต่อมวลมนุษยชาติ มีความมุ่งมั่นที่จะพัฒนาและสร้างสรรค์สังคมให้มีสันติสุข รู้จักเคารพในสิทธิและเสรีภาพของตนเองและผู้อื่นตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข รู้จักใช้และอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสร้างสิ่งแวดล้อมที่ดี ตลอดจนร่วมส่งเสริมบทบาทของประเทศไทยในประชาคมโลกในทางที่เหมาะสม

ในหมวด 2 ข้อ 3.3 ว่าด้วยการศึกษาระดับมัธยมศึกษา แบ่งออกเป็น 2 ตอน คือ ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย

1. การศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น เป็นการศึกษาที่มุ่งส่งเสริมให้ผู้เรียนได้พัฒนาคุณธรรม ความรู้ความสามารถและทักษะต่อจากระดับประถมศึกษา ให้ผู้เรียนได้ค้นพบความต้องการ ความสนใจและความถนัดของตนเอง ทั้งในด้านวิชาการและวิชาชีพตลอดจนมีความสามารถในการประกอบกิจการและอาชีพตามควร

2. การศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย เป็นการศึกษาที่มุ่งส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ศึกษาตามความถนัดและความสนใจ เพื่อเป็นพื้นฐานสำหรับการศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษา หรือเพื่อให้เพียงพอแก่การประกอบกิจการและอาชีพที่ตนถนัดทั้งอาชีพอิสระและรับจ้างรวมทั้งส่งเสริมให้ผู้เรียนได้พัฒนาคุณธรรม จริยธรรมและทักษะทางสังคมที่จำเป็นสำหรับการประกอบกิจการและอาชีพ และการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีสันติสุข

หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533)

1. หลักการของหลักสูตร

หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) มีความคาดหวังว่า เมื่อผู้เรียนเรียนจบหลักสูตรแล้วจะเป็นผู้มีความรู้ทักษะและความสามารถในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของตน เห็นช่องทางในการประกอบอาชีพและร่วมทำประโยชน์ให้กับสังคมตามความรู้ความสามารถของตน เพื่อให้การเรียนการสอนประสบผลสำเร็จตามความคาดหวัง หลักสูตรฉบับปรับปรุงจึงมีจุดเน้น 3 ประการ คือ

- 1.1 จัดการเรียนการสอนเน้นกระบวนการ
- 1.2 ส่งเสริมให้ห้องเรียนพัฒนาหลักสูตร
- 1.3 ให้ผู้เรียนมีโอกาสเลือกเรียนรายวิชาต่างๆ

2. จุดมุ่งหมายของหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533)

การศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย เป็นการศึกษาที่มุ่งให้ผู้เรียนพัฒนาคุณภาพชีวิตและให้สามารถทำประโยชน์กับสังคมตามบทบาทและหน้าที่ของตนในฐานะและพลเมืองดีตามระบอบการปกครองประชาธิปไตยที่มีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข โดยให้ผู้เรียนได้พัฒนาเชาวน์ปัญญา มีความรู้และทักษะเฉพาะด้านตามศักยภาพ เห็นช่องทางในการประกอบอาชีพ ร่วมพัฒนาสังคม ด้านแนวทางและวิธีการใหม่ ๆ และบำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์ต่อสังคม ซึ่งในการจัดการศึกษาตามหลักสูตรนี้ จะมุ่งปลูกฝังให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะต่อไปนี้

- 2.1 มีความรู้และทักษะในวิชาสามัญเฉพาะด้าน
- 2.2 มีความรู้เกี่ยวกับวิทยาการและเทคโนโลยีต่าง ๆ
- 2.3 สามารถเป็นผู้นำและเป็นผู้ให้บริการชุมชนเกี่ยวกับสุขภาพอนามัยทั้ง

ส่วนบุคคลและส่วนรวม

- 2.4 สามารถวางแผนแก้ปัญหาในชุมชนของตน
- 2.5 มีความภูมิใจในความเป็นไทย เสียสละเพื่อส่วนรวม ให้ความช่วยเหลือผู้อื่นอย่างเท่าเทียมกัน
- 2.6 มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และสามารถนำแนวทางหรือวิธีการใหม่ ๆ ไปใช้ในการพัฒนาชุมชนของตน
- 2.7 มีเจตคติที่ดีต่ออาชีพและเห็นช่องทางในการประกอบอาชีพ
- 2.8 มีนิสัยรักการทำงาน เต็มใจในการทำงานร่วมกับผู้อื่นและมีทักษะในการจัดการ
- 2.9 เข้าใจสภาพและการเปลี่ยนแปลงของสังคมในประเทศและในโลก มุ่งมั่นในการพัฒนาประเทศตามบทบาทและหน้าที่ของตน ตลอดจนอนุรักษ์และเสริมสร้างทรัพยากรศิลปวัฒนธรรมของประเทศ

สรุปแล้วการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) เป็นการศึกษาที่มุ่งส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ศึกษาตามความถนัดและความสนใจ เพื่อเป็นพื้นฐานสำหรับการศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษา หรือเพื่อให้เพียงพอแก่การประกอบอาชีพที่ตนถนัดทั้งอาชีพอิสระและรับจ้างรวมทั้งส่งเสริมให้ผู้เรียนได้พัฒนาคุณธรรม จริยธรรมและทักษะทางสังคม ที่จำเป็นสำหรับการประกอบอาชีพ และการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีสันติสุข

1.1 การบริหารงานวิชาการ

ความหมายของการบริหารงานวิชาการ

การบริหารงานด้านวิชาการ เป็นการบริหารกิจกรรมทุกชนิดในโรงเรียนที่เกี่ยวข้องกับการปรับปรุงพัฒนาการเรียนการสอนนักเรียนให้ได้ผลดีและมีประสิทธิภาพมากที่สุด เป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปว่างานวิชาการถือเป็นงานหลักของการบริหารสถานศึกษาและถือเป็นหัวใจของทางจัดการศึกษา ส่วนงานที่เหลือ 5 ด้าน ได้แก่งานบริหารบุคคล กิจกรรมนักเรียน งานธุรการการเงิน งานอาคารสถานที่และงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ล้วนเป็นงานที่มาสนับสนุนให้งานวิชาการมีประสิทธิภาพสูงขึ้น เพราะผลที่เกิดขึ้นจากงานวิชาการนั้นจะส่งผลต่อตัวนักเรียนโดยตรง มีผู้ให้ความหมายของการบริหารงานวิชาการไว้ดังนี้

มิลเลอร์ (Miller, 1965) ได้กล่าวถึงความสำคัญของงานวิชาการว่างานวิชาการเป็นหัวหน้าโรงเรียนและที่สำคัญที่สุดได้แก่ การจัดทำแผนการสอนและการปฏิบัติตามแผนงานรวมทั้งการวัดผลและการจัดบริการในการสอน

วุฒิ จุลพรหม (2522 : 10) ได้ให้ความหมายงานวิชาการไว้ว่า งานวิชาการ ก็คือกิจกรรมทุกชนิดของโรงเรียนที่เกี่ยวข้องกับการปรับปรุงพัฒนา และส่งเสริมการเรียนการสอน

ให้ได้ผลดี ซึ่งสอดคล้องกับ ภิญญู สาธ (2526 : 26) ได้กล่าวว่า การบริหารงานวิชาการ หมายถึง การบริหารกิจกรรมทุกชนิดในโรงเรียน ซึ่งเกี่ยวกับการปรับปรุงพัฒนาการเรียน นักเรียนให้ได้ผลดีและมีประสิทธิภาพที่สุด ภาระหน้าที่ของโรงเรียนหรือสถาบันการศึกษา ทุกแห่งคือ การให้ความรู้แก่นักเรียนในด้านวิชาการ ครูใหญ่เป็นผู้นำในด้านวิชาการ โดยการทำงานร่วมกับครู กระตุ้นเตือนครู ให้คำแนะนำครูและประสานงานให้ครูทุกคนทำงานร่วมกัน อย่างมีประสิทธิภาพในด้านการสอน ขณะเดียวกัน ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2535 : 17) ให้ความหมายของการบริหารงานวิชาการไว้ว่าหมายถึง การบริหารสถานศึกษา โดยมีการจัดกิจกรรมทุกสิ่งทุกอย่างที่เกี่ยวกับการปรับปรุง พัฒนาการเรียนการสอนให้ได้ผลดีและมีประสิทธิภาพให้เกิดประโยชน์สูงสุดกับผู้เรียน

จากการศึกษาคำว่า รวมทั้งความหมายที่ยกมาข้างต้น สรุปได้ว่า การบริหารงาน วิชาการ คือการบริหารกิจกรรมทุกชนิดที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาและการสร้างประสิทธิภาพ การเรียนการสอนของโรงเรียนไม่ว่ากิจกรรมกิจกรรมนั้นจะเป็นกิจกรรมภายในหรือภายนอก ห้องเรียนก็ตาม เพื่อให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์และเกิดการเรียนรู้ทั้งด้านความรู้ ทักษะคิด คุณสมบัติและความสามารถตามกำหนดไว้ในจุดมุ่งหมายของแผนการศึกษาแห่งชาติ เมื่อพิจารณา จากความหมายและความสำคัญของการบริหารงานวิชาการจะเห็นได้ว่าการบริหารงานวิชาการ เป็นงานที่มีความสำคัญมากที่สุด ผู้บริหารจึงควรให้ความสนใจและความพยายามในการบริหาร งานวิชาการเป็นอันดับแรก เพราะถือว่างานวิชาการเป็นหัวใจที่สำคัญที่จะได้มาซึ่งผลผลิตใน ด้านการศึกษาที่มีคุณภาพ

ความสำคัญของงานวิชาการ

งานวิชาการเป็นงานหลักของการบริหารสถานศึกษาไม่ว่าสถานศึกษาจะเป็น ในประเทศใดมาตรฐานและคุณภาพของสถานศึกษาจะพิจารณาได้จากผลงานวิชาการ สถานศึกษาจะถืองานนี้เป็นงานหลักในการวางแผนการบริหารในสถานศึกษาและปรับปรุงงาน ด้านอื่น ๆ ให้เข้ากับงานวิชาการ

ดาวเรือง รัตนิน (2518 : บทคัดย่อ) ได้กล่าวว่า งานวิชาการเป็นงานที่สำคัญของ การบริหารการศึกษาทุกระดับ ผู้บริหารการศึกษาจะต้องรับผิดชอบ ผู้บริหารการศึกษา จะต้องมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตร ประมวลการสอน อุปกรณ์การสอน ตารางสอน แบบเรียน ห้องสมุดโรงเรียน การวัดผลการศึกษา การสอนต่าง ๆ ที่ทันสมัยอยู่เสมอ งาน วิชาการจะชี้ให้เห็นถึงคุณภาพและประสิทธิภาพของการจัดการศึกษาของหน่วยงานนั้น ผู้บริหารการศึกษาจึงต้องให้ความเอาใจใส่งานวิชาการเป็นพิเศษและถือว่า การบริหารงาน วิชาการเป็นหัวใจสำคัญของการเรียนการสอนในโรงเรียน ซึ่งกรมสามัญศึกษา (2519 : 32) ให้ แนวความคิดว่างานวิชาการเป็นหลักของโรงเรียนไม่ว่าจะเป็นโรงเรียนประเภทใด มาตรฐาน หรือคุณภาพการศึกษามักจะได้รับการพิจารณาชั้น มูลฐานจากผลงานด้านวิชาการเป็นพิเศษ

ส่วนดุษฎี พงศศาสตร์ (2535 : 41 – 42) ได้กล่าวว่า งานวิชาการเป็นงานหลักของโรงเรียน ผู้บริหารต้องใช้หลักสูตรเป็นตัวกำหนดนโยบายทิศทางเดินตลอดทั้งแนวปฏิบัติงานด้านวิชาการ และต้องสามารถบริหารหลักสูตรให้เข้ากับสภาพแวดล้อม เช่น บุคลากร อาคาร สถานที่ วัสดุ อุปกรณ์ สื่อการเรียนในโรงเรียน รวมทั้งให้สอดคล้องกับความต้องการของชุมชนได้อย่างดีด้วย

ขอบเขตของงานวิชาการ

การบริหารงานวิชาการ มีขอบข่ายกว้างขวาง ซึ่งจะครอบคลุมตั้งแต่การวางแผนเกี่ยวกับงานวิชาการ การจัดดำเนินงานเกี่ยวกับการเรียนการสอน การจัดการเรียนการสอน และการจัดการวัดผลและประเมินผล รวมทั้งการติดตามผล (ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์, 2535 : 12 ; พนัส หันนาคินทร์, 2524 : 31) ได้เสนอแนวทางไว้ว่า ผู้บริหารเป็นผู้ควบคุมโรงเรียน ซึ่งเป็นสถาบันวิชาการโดยตรง ผู้บริหารจึงต้องมีความรอบรู้ทางวิชาการและจะต้องมีความรับผิดชอบงานด้านวิชาการ ดังนี้

1. งานด้านเกี่ยวกับครู
2. งานด้านเกี่ยวกับตักเรียน
3. งานด้านการจัดโปรแกรมการเรียนการสอน
4. งานด้านการจัดเครื่องมืออุปกรณ์การสอนและเทคโนโลยีทางการศึกษา
5. งานด้านเกี่ยวกับบุคลากรด้านการสอน

คู่มือการประเมินสถานศึกษาเพื่อรับรางวัลพระราชทาน สำหรับระดับประถมศึกษา และมัธยมศึกษา (2536 : 8 – 12) กำหนดหัวข้อในพิจารณาประเมินไว้ 8 หัวข้อ และคู่มือการประเมินมาตรฐานโรงเรียนมัธยมศึกษา (2544 : 31 – 41) การประเมินระดับมาตรฐานโรงเรียน ซึ่งจะมีการประเมินทุกปีการศึกษา ในหมวดที่ 3 งานวิชาการจะมี 6 เรื่อง 25 ข้อกระทง ซึ่งสอดคล้องกับกรมสามัญศึกษา (2532 : 12 - 30) ที่ได้กำหนดขอบเขตของงานวิชาการภายในโรงเรียนมัธยมศึกษาไว้ 7 ประการ คือ

1. การวางแผนงานวิชาการ
 - 1.1 การรวมและการจัดระเบียบและแนวปฏิบัติเกี่ยวกับงานวิชาการ
 - 1.2 การทำแผนงานวิชาการ
2. การบริหารงานวิชาการ
 - 2.1 การจัดแผนการเรียน
 - 2.2 การจัดตารางสอน
 - 2.3 การจัดครูเข้าสอน
3. การพัฒนาและส่งเสริมทางวิชาการ
 - 3.1 การพัฒนาและส่งเสริมการเรียนการสอน

- 3.2 การจัดสอนซ่อมเสริม
- 3.3 การจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการเรียนการสอน
- 3.4 การจัดกิจกรรมนักเรียนตามหลักสูตร
- 3.5 การพัฒนาครูทางวิชาการ
 - 3.5.1 การนิเทศภายใน
 - 3.5.2 การจัดทำเอกสารความรู้ทางวิชาการ
 - 3.5.3 การอบรม ประชุมสัมมนา ศึกษาดูงานและศึกษาต่อ
4. การจัดการเรียนการสอน
 - 4.1 การจัดทำแผนการสอนและบันทึกการสอน
 - 4.2 การจัดหา จัดทำ ใช้ บำรุงรักษาและส่งเสริมการผลิตสื่อการเรียนการสอน
5. การวัดผลและประเมินผลการเรียน
 - 5.1 การดำเนินการวัดวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้
 - 5.2 การสร้างและปรับปรุงเครื่องมือการวัดผลการเรียนรู้
 - 5.3 การจัดให้มีเอกสารและแบบฟอร์มเกี่ยวกับการวัดผลและประเมินผลการเรียน
 - 5.4 การดำเนินการเกี่ยวกับหลักฐานการวัดผลและประเมินผลการเรียน
6. งานทะเบียนนักเรียน
7. การประเมินผลงานทางวิชาการ

สรุปได้ว่า งานวิชาการมีความสำคัญ นับว่าเป็นงานหลักของการจัดการศึกษาทุกระดับ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการจัดการศึกษาของโรงเรียน งานวิชาการถือว่าเป็นหัวใจของการจัดการศึกษา ซึ่งเป็นงานหลักของโรงเรียนทั้งในแง่การบริหารและการปฏิบัติงานของครู ผลงานทางวิชาการที่ได้รับการประเมินเป็นตัวดรรชนีที่แสดงถึงความสำเร็จของการจัดการศึกษาของโรงเรียนในสวนการบริหารงานของกรมสามัญศึกษานั้น ได้มอบนโยบายการบริหารและการจัดการด้านหลักสูตรจากส่วนกลางทำให้มีข้อจำกัดไม่สามารถส่งเสริมให้สังคมไทยก้าวไปสู่ความรู้ได้ทันการณ์ และไม่สามารถสะท้อนสภาพความต้องการที่แท้จริงของสถานศึกษาและท้องถิ่น (หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544, 2544 : 1)

1.2 การจัดการเรียนการสอนวิชาโครงการอาชีพ

ปัจจุบัน ผู้ที่จบการศึกษามาแล้วไม่มีงานทำได้ทวีจำนวนมากขึ้น นับว่าเป็นปัญหาสำคัญของประเทศ ถ้าสถานการณ์ยังคงเป็นเช่นนี้ก็จะเป็ปัญหาอย่างยิ่งในการพัฒนาประเทศ เพราะนอกจากจะเป็นการสูญเสียค่าทางการศึกษาแล้ว ยังเป็นการวางแผนพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่ไม่ตรงกับความต้องการในการพัฒนาประเทศอีกด้วย ดังนั้นทุกฝ่ายที่มีส่วนเกี่ยวข้องไม่ว่าจะเป็นรัฐบาล เอกชนจะต้องร่วมกันลดปัญหาการว่างงานให้เหลือน้อยที่สุด โดยเฉพาะกระทรวงศึกษาธิการที่มีหน้าที่จัดการศึกษาให้กับเด็กและเยาวชนแห่งชาติ ซึ่งมีสถานศึกษาเป็นผู้ปฏิบัติตามนโยบายและแผน ได้ตระหนักและเห็นความสำคัญของปัญหาการว่างงานดังกล่าว จึงควรให้ความสำคัญกับการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาอาชีพเป็นอย่างมาก ดังเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ต่อไปนี้

แผนการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2535 (กระทรวงศึกษาธิการ, 2535 : 11) หมวด 3 ข้อ 32 ระบุว่า การศึกษาระดับมัธยมศึกษาเป็นการศึกษาหลังระดับประถมศึกษา มุ่งให้ผู้เรียนมีความรู้ทั้งวิชาการและวิชาชีพที่เหมาะสมกับวัย ความต้องการ ความสนใจ และความถนัด เพื่อให้แต่ละคนเข้าใจและรู้จักเลือกอาชีพที่เป็นประโยชน์ต่อตนเองและสังคม การศึกษาระดับมัธยมศึกษาแบ่งออกเป็น 2 ตอน คือ มัธยมศึกษาตอนต้นและมัธยมศึกษาตอนปลาย ใช้เวลาเรียนตอนละประมาณ 3 ปี ในมัธยมศึกษาตอนต้นพึงให้ผู้เรียนได้เลือกเรียนกลุ่มวิชาการและวิชาอาชีพตามความถนัดและความสนใจอย่างกว้างขวาง ในมัธยมศึกษาตอนปลายพึงให้ผู้เรียนได้เน้นการเรียนกลุ่มที่ผู้เรียนจะยึดเป็นอาชีพต่อไป

หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ในกลุ่มวิชาพื้นฐานวิชาอาชีพซึ่งเป็นวิชาบังคับจำนวน 6 หน่วยการเรียนรู้ให้นักเรียนเลือกเรียนสาขาใดสาขาหนึ่ง ได้แก่ช่างอุตสาหกรรม เกษตรกรรม คหกรรม พาณิชยกรรม ศิลปกรรม วิชาพื้นฐานวิชาอาชีพมีจุดประสงค์ที่จะให้ประสบการณ์ซึ่งช่วยในการทำงาน และในการดำเนินชีวิต โดยฝึกให้มีความรู้และทักษะขั้นพื้นฐานในการทำงาน การจัดการและให้รู้ช่องทางในการประกอบอาชีพ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2524 : คำนำ) นอกจากนี้ยังมีวิชาเลือกที่เป็นวิชาอาชีพให้ผู้เรียนได้เลือกตามแผนการเรียนอีกด้วย เพื่อสนองความมุ่งหมายของแต่ละคนในด้านอาชีพหรือการศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น เพื่อให้มีการปฏิบัติอย่างจริงจังมากกว่าที่จะศึกษาแต่ทฤษฎีวิชาใดที่ไม่สามารถเปิดสอนในโรงเรียนได้ก็ให้นักเรียนไปศึกษา และฝึกงานในแหล่งวิทยาการสถานประกอบการ และสถานประกอบอาชีพอิสระในท้องถิ่นที่โรงเรียนตั้งอยู่ ทั้งนี้ให้เป็นไปตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยการให้นักเรียนหาความรู้จากแหล่งวิทยาการ สถานประกอบการ และสถานประกอบอาชีพอิสระในระดับมัธยมศึกษา พ.ศ. 2523 ซึ่งระเบียบกระทรวงศึกษาธิการดังกล่าวให้ใช้ในการจัดการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น W.R. 2521 และมัธยมศึกษาตอนปลาย พ.ศ. 2524 (กรมสามัญศึกษา, 2525 : 183)

เพื่อให้สอดคล้องกับแนวพระราชดำริเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง และแนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ กระทรวงศึกษาธิการจึงมุ่งพัฒนาการจัดการศึกษาให้มีส่วนช่วยในการแก้ปัญหาและพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ โดยให้ผู้เรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายและระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ มีความรู้และทักษะทางอาชีพเพียงพอที่จะประกอบอาชีพ เพื่อให้มีรายได้เพียงพอต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต มุ่งให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติงานอาชีพอย่างครบวงจร เพื่อให้มีประสบการณ์ในการประกอบอาชีพโดยเฉพาะอาชีพอิสระ มีทักษะในการจัดการ เห็นคุณค่าและความจำเป็นของการประกอบอาชีพสุจริต มองเห็นช่องทาง ในการประกอบอาชีพ ปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมในการทำงานและการพึ่งตนเอง รักการทำงาน รวมทั้งมีรายได้ระหว่างเรียน จึงกำหนดให้ผู้เรียนตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลายและหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพทุกหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการ ปฏิบัติโครงการอาชีพอย่างน้อย 1 โครงการ จึงจะถือว่าจบหลักสูตรดังกล่าว ทั้งนี้ให้ใช้กับผู้เริ่มเข้าเรียนตามหลักสูตรดังกล่าวเป็นปีแรก ในปีการศึกษา 2542 (กระทรวงศึกษาธิการ : คำสั่งที่วท 55812542 ลงวันที่ 8 มิถุนายน 2542)

จากหลักสูตรและคำสั่งดังกล่าว เห็นได้ว่าเป็นหลักสูตรและคำสั่งที่มุ่งเน้นการจัดการศึกษา เพื่อเป็นพื้นฐานสำหรับการประกอบอาชีพ หรือสำหรับการศึกษาดู หรือการศึกษา เพื่อเป็นพื้นฐานการพัฒนาชีวิตความเป็นอยู่ของคนให้ดีขึ้น แต่จะประสบความสำเร็จมากน้อยเพียงใด ย่อมขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายประการ อาทิ ความร่วมมือระหว่างสถานศึกษากับเจ้าของสถานฝึกงานต่าง ๆ ที่ใช้ฝึกงานอาชีพให้แก่ผู้เรียน การจัดทำแผนการเรียน การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน วิธีสอน การแนะแนว การวัดผลและประเมินผล เป็นต้น

no สวัสดิพาณิชย์ (2521 : 28 - 29) กล่าวถึงการนำวิชาอาชีพเข้าไปสอนในโรงเรียนมัธยมศึกษาว่า วิชาอาชีพถือว่าเป็นวิชาที่มีศักดิ์ศรีมิได้แตกต่างไปจากวิชาสามัญเพราะถ้าจะออกไปประกอบอาชีพก็สามารถทำได้ ความรู้ทางทฤษฎีบางอาชีพนั้นเรียนไม่กี่ชั่วโมงก็นำไปประกอบอาชีพได้ ส่วนความชำนาญนั้นจะเกิดขึ้นในวันข้างหน้า ซึ่งสาโรช บัวศรี (2536 : 5 - 9) ได้กล่าวว่าการศึกษาเพื่องานอาชีพ หมายถึงการจัดการศึกษาที่สร้างความพร้อมให้แก่ผู้เรียนในอันที่จะไปประกอบอาชีพได้ทั้งอาชีพอิสระและอาชีพรับจ้าง ทั้งในส่วนที่ต้องใช้ความรู้พื้นฐานและทักษะอย่างง่าย ๆ และสลับซับซ้อนตามแต่ที่ผู้เรียนจะมีความต้องการ ในการจัดเตรียมนี้ สถานศึกษาจะต้องคำนึงถึงความแตกต่างกันของผู้เรียนในด้านวิวุฒิ พื้นความรู้เดิม ประสบการณ์และความสนใจ ส่วนลาวัณย์ ถนองจันทร์ (2526 : 15 - 16) ได้แสดงทัศนะว่าการเตรียมให้ผู้เรียนมีความพร้อมในการประกอบอาชีพเป็นสิ่งที่มีความสำคัญมาก การศึกษาทุกระดับจะต้องสอดแทรกวิชาอาชีพเพื่อให้ผู้เรียนสามารถออกไปประกอบอาชีพได้ วิธีการเตรียมผู้เรียน เพื่ออาชีพนั้นจะต้องคำนึงถึงความรู้และความถนัดส่วนตัว และเนื่องจากอาชีพมีอยู่จำกัดการปลูกฝังวิชาอาชีพอย่างเดียวยังไม่เป็นที่มั่นใจได้ว่าผู้เรียนจะสามารถออกไปประกอบอาชีพได้ เพราะฉะนั้นสถานศึกษาควรสอนให้ผู้เรียนรู้จักวิธีการเรียนรู้ด้วยตนเอง

เพื่อแสวงหาความรู้สำหรับการประกอบอาชีพอื่น ๆ ที่มีอยู่ในสังคมต่อไป

จากขอบเขตของงานวิชาการดังกล่าวจะเห็นได้ว่า มีความคล้ายคลึงและสอดคล้อง เป็นส่วนใหญ่จะแตกต่างกันไปบ้างก็เฉพาะในรายละเอียดหรือแนวปฏิบัติเท่านั้น สำหรับการวิจัยครั้งนี้จะศึกษาการบริหารงานวิชาการในเรื่องสภาพปัญหาการจัดการเรียนการสอนวิชา วิศวกรรมอาชีพ โดยครอบคลุมถึงลักษณะการบริหารงานวิชาการ 4 ประการ

1. การวางแผนงานวิชาการ
2. การจัดการเรียนการสอน
3. การพัฒนาและส่งเสริมทางด้านวิชาการ
4. การประเมินผลงานวิชาการ

1.2.1 การวางแผนงานวิชาการ

การวางแผนงานวิชาการเป็นเครื่องมือสำคัญอย่างยิ่งในการบริหารและการพัฒนาการศึกษาของโรงเรียน กรมสามัญศึกษาได้ส่งเสริมให้โรงเรียนมีการวางแผนการจัดการและพัฒนาการศึกษาอย่างต่อเนื่อง เมื่อปี 2522 ได้มีการกำหนดให้โรงเรียนจัดทำแผนปฏิบัติการประจำปี และได้มีการพัฒนารูปแบบการจัดทำแผนปฏิบัติการประจำปีเมื่อปี 2530 ส่วนแผนพัฒนาการศึกษา 5 ปี และแผนพัฒนาการศึกษาประจำปีได้ส่งเสริมให้จัดทำตามความพร้อมในปี 2541 จึงมีการกำหนดกระบวนการวางแผนในโรงเรียนให้มีความชัดเจน สมบูรณ์ และครบขั้นตอนการวางแผน ตั้งแต่การเตรียมการวางแผน การจัดทำแผน การปฏิบัติตามแผน การติดตามและประเมินผล และการปรับแผนหรือจัดทำแผนใหม่ ในครั้งนี้ให้จัดทำแผนทั้ง 3 ประเภท คือ แผนพัฒนาการศึกษาระยะ 5 ปี แผนพัฒนาการศึกษาประจำปี และแผนปฏิบัติการประจำปี (กรมสามัญศึกษา, 2541 : 1) มีผู้ให้ความหมายของการวางแผนไว้มากมาย แต่โดยสรุปการวางแผนจะเกี่ยวข้องกับกิจกรรม 2 ประการ คือ กระบวนการที่ช่วยตัดสินใจในสิ่งที่จะดำเนินการและวิธีดำเนินการในอนาคตอย่างเป็นระเบียบ เพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายและวัตถุประสงค์ที่วางไว้ภายใต้เงื่อนไขระยะเวลาและทรัพยากร (สรรค์ วรอินทร์, 2539 : 1)

สรรค์ วรอินทร์ (2539 : 3) ได้ให้ความหมายของคำว่า การวางแผน หมายถึง กระบวนการที่ช่วยตัดสินใจเลือกสิ่งที่จะดำเนินการและวิธีการดำเนินการในอนาคต เพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายและวัตถุประสงค์ที่วางไว้ภายใต้เงื่อนไขระยะเวลาและทรัพยากรเป็นกลไกเพื่อตัดสินใจล่วงหน้าว่าจะทำอะไร อย่างไร ใครทำ ทำเมื่อใด และที่ไหนที่ผูกพันต่อกันจนเป็นระบบและต่อเนื่องกัน ทำให้กระบวนการวางแผนเป็นไปอย่างระบบระเบียบ ส่วนแผน คือ สิ่งที่แสดงความตั้งใจล่วงหน้าที่จะดำเนินการภายในระยะเวลาหนึ่ง เพื่อให้บรรลุตามจุดมุ่งหมายและวัตถุประสงค์ที่วางไว้

กรมสามัญศึกษา (2541 : 1) ให้ความหมายของกระบวนการวางแผนในโรงเรียน หมายถึง การดำเนินการวางแผนในโรงเรียนที่มีการจัดลำดับขั้นตอน กิจกรรม รวมทั้งบทบาท หน้าที่ และความสัมพันธ์ของผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายทั้งในรูปของหน่วยงานรับผิดชอบการวางแผนในโรงเรียน คณะกรรมการวางแผน และบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการวางแผนในแต่ละขั้นตอนอย่างเหมาะสม ชัดเจน และเป็นระบบ

จากการให้ความหมายดังกล่าว ชี้ให้เห็นว่าการวางแผนเป็นการกำหนดแนวทางการปฏิบัติงานไว้ล่วงหน้าเพื่อหาทางแก้ไขงานนั้นดำเนินไปสู่เป้าหมายที่ต้องการตั้งนั้น การวางแผนงานวิชาการจึงเป็นกระบวนการในการกำหนดแนวทางการปฏิบัติงานวิชาการไว้ล่วงหน้า เพื่อให้การดำเนินงานวิชาการไปสู่เป้าหมายที่ตั้งไว้

การวางแผนงานวิชาการเป็นเครื่องมือสำคัญของผู้บริหารการศึกษา เพราะจะทำให้ผู้บริหารมีกรอบหรือเค้าโครงเพื่อสามารถดำเนินงานให้ต่อเนื่องและสัมพันธ์กัน และเพื่อใช้เป็นคู่มือกำกับการดำเนินงานให้บรรลุวัตถุประสงค์และระยะเวลาตามที่กำหนดไว้ อีกทั้งยังช่วยให้ผู้บริหารได้เตรียมการแก้ไขปัญหาที่อาจเกิดขึ้นอีกด้วย งานที่ผู้วางแผนจะต้องเตรียมอย่างรอบคอบ คือจะต้องรู้วางแผนงานวิชาการมีอะไรบ้าง จะต้องทำในช่วงใด อย่างไรและมีปัญหาหรือข้อบกพร่องอย่างไร ซึ่งการที่จะทราบเช่นนี้ได้ก็ต้องได้จากการประเมินผลงานวิชาการเป็นระยะ ๆ ในระยะปีที่ผ่านมาและได้มีการบันทึกข้อมูลเก็บไว้เป็นหลักฐานและมีระบบการจัดเก็บข้อมูลที่ดี ซึ่งประโยชน์ของการวางแผนในโรงเรียน คือ

1. ทำให้การบริหารจัดการและการดำเนินงานภายในโรงเรียนเป็นไปอย่างเป็นระบบ
2. ทำให้ผู้บริหาร ครู อาจารย์ และบุคลากรที่เกี่ยวข้องมีแนวทางในการปฏิบัติงานที่ชัดเจน สอดคล้อง สัมพันธ์ เชื่อมโยงเป็นไปในทิศทางเดียวกัน
3. ทำให้โรงเรียนสามารถแก้ปัญหา และพัฒนางานได้ตรงกับสภาพความวิฤต แรงดันของปัญหา และตรงสภาพความต้องการอย่างแท้จริง
4. ทำให้ใช้ทรัพยากรของโรงเรียนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ
5. ทำให้โรงเรียนสามารถนิเทศ กำกับ ติดตาม และประเมินผลการดำเนินงานได้อย่างเหมาะสมและชัดเจน

กรมสามัญศึกษา ได้กล่าวว่า การวางแผนงานของโรงเรียนขึ้นอยู่กับตัวผู้บริหารเป็นอย่างมาก การที่ผู้บริหารคนหนึ่งวางแผนไว้แล้วแต่ต่อมาต้องย้ายไปที่อื่นผู้บริหารคนใหม่มาก็ยอมทำให้แผนเปลี่ยนไปด้วย ดังนั้นการวางแผนบางอย่างจึงควรทำเป็นรูปของคณะกรรมการ ซึ่งวิธีการเช่นนี้แม้ตัวผู้บริหารจะเปลี่ยนไปแต่คณะกรรมการก็อาจดำเนินงานตามแผนที่วางไว้ต่อไปได้ ตัวผู้บริหารนั้นหากไม่วางแผนด้วยตนเองก็ควรให้การสนับสนุน ดังนี้

1. ให้คำปรึกษา คำแนะนำแก่ผู้วางแผน
2. อำนวยความสะดวกด้านต่างๆ แก่ผู้วางแผน

3. สนับสนุนด้านทรัพยากร เช่น กำลังคน เงิน วัสดุอุปกรณ์
4. สนับสนุนด้านการประเมินผล และปรับปรุงแผนงาน

การจัดระบบงานวิชาการ

การศึกษาในโรงเรียนจะเจริญก้าวหน้าหรือไม่นั้น นอกจากจะขึ้นอยู่กับความสามารถของผู้บริหารแล้ว ยังขึ้นอยู่กับครูผู้ร่วมงานอีกด้วยว่ามีคุณภาพ มีความรู้ความสามารถมีอุดมคติ มีความรักอาชีพครู และได้อุทิศตนเพื่อการศึกษาเพียงใด ส่วนการที่ครูหรือผู้ร่วมงานจะปฏิบัติงานได้อย่างเต็มที่และมีประสิทธิภาพนั้น จำเป็นที่ผู้บริหารโรงเรียนจะต้องกำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบของครูแต่ละระดับแต่ละฝ่ายให้เป็นที่ทราบกันอย่างชัดเจน เพื่อเป็นการแบ่งหรือกระจายงานให้ครูได้ช่วยกันปฏิบัติ ขจัดความซ้ำซ้อน มีความเข้าใจกัน เกิดการประสานงานที่คล่องตัวซึ่งจะทำให้การปฏิบัติงานมีประสิทธิภาพและบังเกิดประสิทธิผล

ทฤษฎี สาทร (2526 : 30 - 35) ได้กล่าวถึงการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนว่าไม่สามารถที่จะดำเนินการเพียงคนเดียวได้ ควรจะต้องมีคณะกรรมการที่ปรึกษาทางวิชาการไว้สำหรับให้คำแนะนำหรือเสนอแนะแนวทางให้เลือก ซึ่งได้แก่ ผู้ช่วยผู้บริหารฝ่ายวิชาการ ในการบริหารงานด้านวิชาการนั้นผู้บริหารการศึกษาโดยทั่วไป ควรจะกระจายอำนาจ (Share of Authority) และความรับผิดชอบ (Responsibility) ไปให้ครูทุกคน ความเป็นผู้นำของผู้บริหารอยู่ที่ความสามารถที่จะใช้คนอื่นให้ทำงานโดยไม่ต้องบีบบังคับหรือขู่เข็ญ แต่อยู่ที่เทคนิคในการที่จะกระตุ้นเตือน (Motivate) ให้ครูและผู้ที่เกี่ยวข้องกับการสอนนักเรียนทุกคน ขยันขันแข็งทำงานอย่างเต็มใจและอดทน อย่างไรก็ตามผู้บริหารทุกคนพึงระลึกเสมอว่าตนเองนั้นไม่ใช่ครูของครูและไม่รอบรู้ในด้านวิชาการไปเสียหมดทุกสาขา การบริหารงานวิชาการจึงอาศัยเทคนิคในการรู้จักใช้คน มากกว่าการสอนคนอื่นว่าเขาควรทำอย่างไร ความจริงตามที่ครูจะหาอย่างไรควรเป็นหน้าที่ของครูไม่ใช่ผู้บริหาร ผู้บริหารเพียงแต่ดูแลให้ครูทำงานที่ดีที่สุดและใช้ความรู้ความสามารถอย่างเต็มที่เท่านั้น

งานด้านวิชาการ จำเป็นต้องมีตำแหน่งผู้ช่วยผู้บริหารฝ่ายวิชาการ ในการบริหารงานวิชาการนั้นมีการกระจายอำนาจและความรับผิดชอบให้แก่ผู้ทำหน้าที่ทางวิชาการอย่างเต็มที่ เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในทางวิชาการดังนั้นผู้ช่วยผู้บริหารฝ่ายวิชาการจึงเป็นผู้ที่มีความสำคัญในการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนรองลงมาจากหัวหน้าสถานศึกษา

ผู้ช่วยผู้บริหารฝ่ายวิชาการ

กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ (2535 : 220 - 230) ได้กำหนดหน้าที่ผู้ช่วยผู้บริหารฝ่ายวิชาการ ไว้ดังนี้

หน้าที่ทั่วไป

ปฏิบัติหน้าที่ในฐานะผู้ช่วยผู้บริหารฝ่ายวิชาการโรงเรียน... เป็นที่ปรึกษาของผู้บริหารสถานศึกษาเกี่ยวกับงานวิชาการของสถานศึกษา และติดตามดูแลบริหารงานวิชาการช่วยผู้บริหารควบคุม ติดตามดูแลการเรียนการสอน การปฏิบัติงานวิชาการของครู อาจารย์ผู้สอนทุกคนและช่วยงานในฝ่ายวิชาการ ตรวจสอบดูแลพฤติกรรมและการปฏิบัติงานของบุคลากรครู อาจารย์ คณงานภารโรง ให้อยู่ในสภาพเรียบร้อยให้มีอำนาจวินิจฉัยสั่งการที่จำเป็นในกรณีที่เกิดปัญหาเฉพาะหน้า เพื่อเป็นการแก้ปัญหาของสถานศึกษาแทนผู้บริหารสถานศึกษา

หน้าที่ประจำ

1. งานการบริหารศูนย์วิชาการ
2. งานแผนงานโรงเรียนและติดตามผล
3. งานพัฒนาการเรียนการสอน
4. งานหมวดวิชา
5. งานทะเบียนวัดผล
6. งานวัดผลและประเมินผลการเรียน
7. งานนวัตกรรมและเทคโนโลยี

หน้าที่พิเศษ

1. รักษาการในตำแหน่งผู้บริหารโรงเรียน... หมายเลข 1 ในกรณีผู้บริหารโรงเรียนไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้

ผู้ปฏิบัติการสอน

เป็นบุคคลที่มีความสำคัญมากในโรงเรียน เพราะเป็นผู้ทำการสอนและให้ความรู้แก่เด็กโดยตรง ความเจริญหรือความเสื่อมของโรงเรียน จึงขึ้นอยู่กับครูอาจารย์เป็นสำคัญ กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ (2535 : 256 - 268) ได้กำหนดหน้าที่ครูอาจารย์ผู้สอน ทุกคน ไว้ดังนี้

1. ต้องมีคาบการสอนและชั่วโมงการปฏิบัติงานครบตามเกณฑ์
2. ต้องมีจรรยาบรรณอันดีงามและอยู่ในวินัยตาม “ระเบียบจรรยาบรรณและวินัยตามระเบียบประเพณีครู” ทั้ง 10 ข้อ
3. มีหน้าที่และความรับผิดชอบงานสอน งานกิจกรรมนักเรียน งานการสอน กิจกรรมลูกเสือ การจัดกิจกรรมเสริมของหมวดวิชา หรืองานพิเศษของหมวดวิชาที่ได้รับมอบหมาย
4. ต้องจัดทำแผนการสอนรายวิชา สอนตามแผนการสอนรายวิชา และมี การปรับปรุงแก้ไขการสอนรายวิชาอยู่เสมอ

ป
๓๗๑.๒๓๖
ป 17118
๑.1

5. มีหน้าที่จัดหา สร้างและบำรุงรักษาสื่อการเรียนการสอน

6. ข้อตกลงเรื่องการจัดการเรียนการสอน ที่ครู อาจารย์ผู้สอนต้องทำความเข้าใจตกลงกับนักเรียนผู้เรียนให้ชัดเจน

7. มีหน้าที่อบรมและประเมินคุณลักษณะด้านคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยม ตามระเบียบการประเมินผล

8. ต้องรับผิดชอบ วิธีการประเมินผลการเรียนให้ครบถ้วนตามระเบียบของกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยการประเมินผลการเรียนฉบับปัจจุบัน

9. มีหน้าที่และความรับผิดชอบในการติดตามแก้ไขนักเรียนผู้สอบตก ได้ "0" ดิจ "ร" ดิจ "มส" ที่ตนสอน ต้องติดตามแก้ไข แก้ปัญหาให้ครบถ้วนตามโรงเรียนกำหนด

10. มีหน้าที่รับผิดชอบงานปกครองดูแลนักเรียน ช่วยงานการปกครองนักเรียนที่จำเป็น

11. ต้องจัดทำสมุดประเมินผลรายวิชาให้เรียบร้อยครบถ้วนเป็นปัจจุบัน อยู่เสมอและพร้อมที่จะรับการตรวจทุกเมื่อ

12. ต้องรับผิดชอบ การสอนแทน การสอนซ่อมเสริมและการสอนนักเรียนผู้ลงทะเบียนเรียนซ้ำ

13. ต้องรับผิดชอบต่อดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่ตนสอนและรับผิดชอบต่องานประจำชั้นตามที่ได้รับแต่งตั้ง

14. ต้องรับผิดชอบการสร้างบรรยากาศทางวิชาการ ห้องเรียน ห้องพิเศษที่ตนสอน และดำเนินการสร้างบรรยากาศด้านการเรียนการสอนที่ดี ให้นักเรียนรักและมีความพึงพอใจที่จะเรียนรู้

15. ต้องวิเคราะห์ข้อสอบและทำคลังข้อสอบรายวิชาที่ตนสอน

16. มีหน้าที่ความรับผิดชอบ การจัดทำสื่อ บทเรียนสำเร็จรูป หรือบทเรียนโปรแกรม และการสร้างชุดแบบฝึกหัดเพื่อใช้ในการจัดการเรียนการสอนของตน

17. มีหน้าที่ความรับผิดชอบ ช่วยประเมินงานและโครงการของหมวดวิชา ประเมินผลการปฏิบัติงานส่วนตัว และรายงานปัญหา อุปสรรคข้อขัดข้อง ข้อเสนอแนะในการทำงานให้โรงเรียน

18. ข้าราชการมีหน้าที่ความรับผิดชอบให้การต้อนรับผู้มาติดต่อกับโรงเรียน ให้การต้อนรับผู้ปกครอง ผู้มาเยี่ยมโรงเรียน มาติดต่อดัง ๆ ช่วยควบคุมดูแลนิสิตนักศึกษาที่มาฝึกงาน และติดต่อประสานงานกับผู้ปกครองนักเรียน

19. มีหน้าที่ร่วมกิจกรรมที่โรงเรียนจัดและร่วมกันเข้าแถวเชิญธง สวดมนต์ ไหว้พระในทุกวันที่มีการเข้าแถว

20. มีหน้าที่ติดตามนักเรียนผู้ขาดเรียน และตามติดผู้ขาดการทดสอบ มีปัญหาด้านการวัดและประเมินผลการเรียน

21. มีหน้าที่พัฒนาตนเอง และนำวิธีการใหม่ กลวิธีใหม่ สิ่งประดิษฐ์ใหม่ ๆ

นวัตกรรมและเทคโนโลยีมาใช้เพื่อพัฒนาการเรียนการสอน

22. ต้องประพฤติและปฏิบัติเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ศิษย์และเพื่อนร่วมงาน

23. มีหน้าที่ให้ความร่วมมือและช่วยปฏิบัติงานฝ่ายธุรการ ฝ่ายปกครอง และฝ่ายบริการ

24. ปฏิบัติงานตามที่โรงเรียน ฝ่ายวิชาการ หรือหมวดวิชามอบหมาย ด้วยความเต็มใจเต็มกำลังความสามารถ ปฏิบัติหน้าที่ครูเวรประจำสัปดาห์ ครูเวรวันหยุด และปฏิบัติงานอื่น ๆ ตามที่ได้รับมอบหมาย

แนวทางการปฏิรูปการศึกษา ปีงบประมาณ 2543 ของกรมสามัญศึกษา (<http://plan.ge.go.th/> : 2543) กล่าวถึงคุณลักษณะ/มาตรฐานด้านครู ไว้ดังนี้

ครู คือ ปัจจัยสำคัญในการสร้างเสริมและพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ครูจึงต้องเป็นบุคคลที่มีความรู้ ความสามารถและทักษะส่วนบุคคลด้านการจัดการเรียนรู้และด้านวิชาชีพ เพื่อให้การพัฒนาผู้เรียนบรรลุเป้าหมายที่ต้องการ กรมสามัญศึกษาจึงต้องส่งเสริมและพัฒนาครูให้มีคุณลักษณะ ดังต่อไปนี้

1. การจัดการเรียนการสอนที่ยึดผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด (ม.27)
2. จัดการเรียนการสอนอย่างเป็นระบบและมีประสิทธิภาพ (ม.24)
3. ใช้กระบวนการวิจัยเพื่อแก้ปัญหาและพัฒนาการเรียนการสอน (ม.24(5))
4. มุ่งประเมินพัฒนาการของผู้เรียนด้วยวิธีการที่หลากหลาย ต่อเนื่องโดยเน้นการประเมินตามสภาพจริง (ม.64)
5. ใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษาที่หลากหลาย เหมาะสมทันสมัย และเพียงพอ (ม.64)
6. มีคุณธรรม จริยธรรม และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ (ม.53)

การจัดแผนการเรียน

เป็นการกำหนดแผนไว้ล่วงหน้าว่า ตลอดระยะเวลาของการศึกษาว่าผู้เรียนต้องศึกษาอะไรบ้าง มากน้อยเท่าใด โดยคำนึงถึงเนื้อหาสาระที่มีประกอบอยู่ในหลักสูตร

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช (2525 : 45) กล่าวว่า แผนการเรียนหมายถึง กำหนดรายวิชาให้นักเรียนได้เลือกเรียนอย่างมีเป้าหมายตามความถนัด ความต้องการ และความสนใจ ซึ่งสอดคล้องกับกิตติมา ปรีดีดิถก (2532) และกรมสามัญศึกษา (2533) ขณะเดียวกัน กรมสามัญศึกษา (2533 : 34) เสนอแนะไว้ว่า ในการจัดการเรียนจำเป็นต้องอาศัยข้อมูลบางประการประกอบการจัดแผนการเรียนด้วยคือ ความพร้อมของโรงเรียน ความต้องการของท้องถิ่น และความต้องการของนักเรียน การจัดแผนการเรียนเป็นหน้าที่ที่สำคัญอย่างยิ่งของผู้บริหารโรงเรียน ผู้ช่วยผู้บริหารฝ่ายต่าง ๆ หัวหน้าสาขาวิชาต่าง ๆ ฝ่าย

แนะแนว ฝ่ายกิจกรรมและฝ่ายวิชาการและอาชีพ การจัดการเรียนแต่ละแผนควรจัดไว้ต่อเนื่องตลอด 3 ปี ไม่ควรจัดชั้นละปี

การจัดการเรียนจะต้องคำนึงถึงหลักสูตร ทั้งนี้เพราะหลักสูตรเป็นหัวใจของการศึกษา เป็นสิ่งที่กำหนดแนวทางการปฏิบัติให้เป็นไปตามจะมุ่งหมายของการศึกษา เพราะหลักสูตรจะเป็นตัวกำหนดขอบเขตของเนื้อหาวิชา ประสบการณ์ และพฤติกรรมที่ต้องการจะให้ผู้เรียนเปลี่ยนแปลง นักการศึกษาหลายท่านได้ให้ความหมายของหลักสูตรไว้ต่าง ๆ กันดังนี้

ทาบ (Taba, 1962) กล่าวว่า หลักสูตรหมายถึง มวลประสบการณ์ต่าง ๆ ที่โรงเรียนและครูผู้สอนจัดขึ้น เพื่อให้นักเรียนมีการเปลี่ยนแปลงไปตามลักษณะที่ตั้งจุดมุ่งหมายไว้ ซึ่งสอดคล้องกับสมิธ คุณานุกร (2518) และสวัสดิ์ จงกล (2527) สจวนคู๊ด (Good, 1973) ได้ให้ความหมายของหลักสูตรไว้ 3 ประการ คือ

1. เนื้อหาที่จัดไว้เป็นระบบให้ผู้เรียนได้ศึกษาเพื่อให้จบชั้นหรือรับประกาศนียบัตร ในหมวดวิชาสำคัญ เช่น หลักสูตรสังคมศึกษา หลักสูตรพลานามัย

2. ค่าโครงทั่วไปของเนื้อหาหรือสิ่งเฉพาะที่จะต้องสอน ซึ่งโรงเรียนจัดให้แก่เด็กเพื่อให้เด็กมีความรู้จนจบหรือได้รับประกาศนียบัตร เพื่อให้สามารถเข้าเรียนต่อทางอาชีพ

3. กลุ่มวิชาและประสบการณ์ที่กำหนดไว้ให้ผู้เรียนได้เรียน ภายใต้การเปลี่ยนแปลงของสังคม ความก้าวหน้าทางวิชาการ ความต้องการของผู้เรียน หลังจากนั้นกำหนดเนื้อหาและประสบการณ์ตามวัตถุประสงค์เป็นขั้นตอนต่อไป

จากทัศนะของนักการศึกษาและผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตร เกี่ยวกับความหมายของหลักสูตรสรุปได้ว่า หลักสูตรหมายถึง มวลกิจกรรมและประสบการณ์ทั้งหมดที่โรงเรียนจัดขึ้นเพื่อให้ผู้เรียนเกิดพัฒนาการในทุก ๆ ด้านตามเป้าหมายของการศึกษาที่กำหนดไว้ อย่างไรก็ตามหลักสูตรไม่ได้หมายถึงเฉพาะเอกสารหลักสูตรที่กระทรวงศึกษาธิการจัดขึ้นเท่านั้น แต่หมายรวมไปถึงกิจกรรมทุกอย่างที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนที่ทางโรงเรียนจัดขึ้นทั้งในและนอกห้องเรียนด้วย

โครงสร้างหลักสูตร

หลักสูตรมัธยมศึกษาที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน หมายถึง หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้นพุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง W.R. 2533) และหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลายพุทธศักราช 2524 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ซึ่งมีโครงสร้างของหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524 (ฉบับปรับปรุง W.R. 2533) ดังนี้

วิชาบังคับ จำนวน 30 หน่วยการเรียนรู้ ได้แก่ รายวิชาต่อไปนี้

1. วิชาบังคับแกน จำนวน 15 หน่วยการเรียนรู้		
1.1 ภาษาไทย	6	หน่วยการเรียนรู้
1.2 สังคมศึกษา	6	หน่วยการเรียนรู้

1.3	พลานามัย	3	หน่วยการเรียนรู้
2.	วิชาบังคับเลือก จำนวน	15	หน่วยการเรียนรู้
2.1	พลานามัย	3	หน่วยการเรียนรู้
2.2	วิทยาศาสตร์	6	หน่วยการเรียนรู้
2.3	พื้นฐานวิชาชีพ	6	หน่วยการเรียนรู้

วิชาเลือกเสรี เลือกเรียนอย่างน้อยจำนวน 45 หน่วยการเรียนรู้ ให้เลือกจากรายวิชาในกลุ่มวิชาต่าง ๆ ต่อไปนี้

1. กลุ่มวิชาภาษา
 - 1.1 ภาษาไทย
 - 1.2 ภาษาต่างประเทศ
2. กลุ่มวิชาสังคมศึกษา
3. กลุ่มวิชาพัฒนาศิลปะ
 - 3.1 พลานามัย
 - 3.2 ศิลปะ
4. กลุ่มวิชาวิทยาศาสตร์-คณิตศาสตร์
 - 4.1 วิทยาศาสตร์
 - 4.2 คณิตศาสตร์
5. กลุ่มวิชาชีพ มีจุดประสงค์ คือ
 - 5.1 เพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจและประสบการณ์ในการประกอบอาชีพ
 - 5.2 เพื่อให้มีทักษะในงานอาชีพ
 - 5.3 เพื่อให้มีเจตคติที่ดีต่องานอาชีพ และมีคุณธรรมในการประกอบอาชีพ
 - 5.4 เพื่อนำความรู้และทักษะมาใช้ในการประกอบอาชีพและพัฒนาคุณภาพของงาน

กิจกรรม ได้แก่ กิจกรรมต่อไปนี้

1. กิจกรรมตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการจัดกิจกรรมในสถานศึกษาสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2532 จำนวน 1 คาบต่อสัปดาห์ต่อภาค
2. กิจกรรมแนะแนว และหรือกิจกรรมแก้ปัญหา และหรือกิจกรรมพัฒนาการเรียนรู้จำนวน 2 คาบต่อสัปดาห์ต่อภาค
3. กิจกรรมอิสระของผู้เรียน

การนำหลักสูตรไปใช้

เมื่อมีหลักสูตรแล้ว สิ่งที่เป็นกระบวนการต่อไปก็คือ การนำหลักสูตรไปใช้ ซึ่งนับว่าเป็นขั้นตอนที่สำคัญยิ่ง สัมฤทธิผลของหลักสูตรจะดีเลิศเพียงใดนั้น ขึ้นอยู่กับความพร้อมและความเข้าใจของผู้นำหลักสูตรไปใช้ เพราะหากผู้ใช้หลักสูตรไม่เข้าใจและไม่พร้อมที่จะพัฒนาการเรียนการสอนไปสู่จุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ได้แล้ว ต่อให้หลักสูตรดีเลิศเพียงใดก็ตามก็อาจจะไม่ประสบผลสำเร็จ จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้บริหารโรงเรียน จะต้องมีความรู้ความเข้าใจในหลักสูตรเป็นอย่างดีเพื่อสามารถให้คำแนะนำและควบคุมครูให้ดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามความมุ่งหวังของหลักสูตรได้อย่างถูกต้องและมีประสิทธิภาพ

สมิทธ คุณานุก (2532 : 21) ได้อธิบายว่า การนำหลักสูตรไปใช้ ประกอบด้วยกิจกรรม 3 ประเภท คือ

1. การแปลงหลักสูตรไปสู่การสอน หลักสูตรระดับชาติจะกำหนดความมุ่งหมายเนื้อหาวิชาที่จะสอน กิจกรรมประกอบการเรียนการสอนและการประเมินผลไว้อย่างกว้าง ๆ การนำหลักสูตรไปใช้จะต้องตีความหมายและกำหนดรายละเอียดของหลักสูตรให้สอดคล้องกับสภาพของท้องถิ่นหรือของโรงเรียน โดยทั่วไปการแปลงหลักสูตรไปสู่การสอนจะออกมาในรูปเอกสารประกอบหลักสูตรที่เรียกว่า ประมวลการสอนและโครงการสอนหรือแผนการสอน เพื่อให้ชัดเจนลงไปว่าชั่วโมงใดหรือคาบที่เท่าไรจะสอนอะไร ดอนไหน จำนวนคาบ และมีกิจกรรมอะไรบ้าง สิ่งเหล่านี้จะช่วยให้ครูสามารถนำหลักสูตรไปใช้สะดวกยิ่งขึ้น

2. การจัดปัจจัยและสภาพต่าง ๆ ภายในโรงเรียน หลักสูตรจะสัมฤทธิผลตามความมุ่งหมายได้นั้นจำเป็นต้องมีปัจจัยหลาย ๆ ด้านมาเสริม ผู้บริหารโรงเรียนต้องสำรวจดูปัจจัยและสภาพต่าง ๆ ของโรงเรียนว่าเหมาะจะกับการนำหลักสูตรไปใช้หรือไม่ ผู้บริหารจะต้องคำนึงถึงขนาดของห้องเรียนและจำนวนนักเรียน การกำหนดครูเข้าสอน การจัดหาวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ ที่จะเอื้ออำนวยต่อการเรียนการสอน ทั้งนี้รวมไปถึงการบริหารงานทั้งหลายทั้งปวงในโรงเรียนต้องมีความคล่องตัว การเตรียมและจัดสภาพต่าง ๆ ภายในโรงเรียนให้พร้อม เพราะสิ่งเหล่านี้เป็นปัจจัยที่จะส่งเสริมหรือสกัดกั้นการปฏิบัติงานของครูตามที่หลักสูตรกำหนดไว้

3. การสอนของครู เป็นขั้นตอนที่สำคัญที่สุดของการนำหลักสูตรไปใช้ ความสำเร็จหรือความล้มเหลวของหลักสูตรไม่ได้อยู่ที่ว่าเขียนหลักสูตรได้ดีหรือไม่เพียงใด แต่อยู่ที่การนำหลักสูตรไปใช้ หลักสูตรจะไม่สัมฤทธิผลถ้าปราศจากการสอนของครู ครูจึงเป็นตัวจักรสำคัญที่สุด การเอาใจใส่ต่อการสอน สอนให้สอดคล้องกับความมุ่งหมายของหลักสูตร การเลือกวิธีสอนและกิจกรรมที่เหมาะสม ฯลฯ สิ่งเหล่านี้เป็นปัจจัยที่จะชี้ความสำเร็จของหลักสูตรทั้งสิ้น ผู้บริหารโรงเรียนมีหน้าที่คอยให้ความรู้ ให้ความสะดวก ให้คำแนะนำและให้กำลังใจแก่ครู เพื่อให้การสอนของครูและการเรียนของนักเรียนบังเกิดผลตามความมุ่งหมาย

นอกจากนี้ วิชัย วงษ์ใหญ่ (2523 : 32) กล่าวถึงการนำหลักสูตรไปใช้ต้องดำเนินการในเรื่องต่าง ๆ ดังนี้

1. การเตรียมวางแผนเพื่อการใช้หลักสูตร การวางแผนเพื่อใช้หลักสูตรที่ดีจะต้องวิเคราะห์หลักสูตรในเรื่องจุดมุ่งหมายที่แท้จริง ความสอดคล้องกับความต้องการและความสนใจของผู้เรียนและชุมชน ความพร้อมของโรงเรียนต่อการเปลี่ยนแปลงหลักสูตร การจัดหาวัสดุประกอบหลักสูตรและแหล่งข้อมูลต่างๆ ได้มีการจัดสรรงบประมาณอย่างชัดเจนแน่นอนหรือไม่ อาคารสถานที่ที่จะต้องใช้เพียงพอหรือยัง การเตรียมบุคลากร กระทำโดยวิธีใด สิ่งเหล่านี้หากไม่ได้มีการวางแผนไว้ล่วงหน้าอย่างรอบคอบ การพัฒนาหลักสูตรไปสู่จุดหมายที่กำหนดไว้ อาจจะประสบความสำเร็จได้ยาก

2. การเตรียมการจัดอบรมเพื่อใช้หลักสูตร จะต้องพิจารณาวางแผนโครงการฝึกอบรมให้ชัดเจนและขั้นตอนควรจะทำในรูปแบบใด ระยะเวลาและวิทยากรที่จะช่วยเหลือเกี่ยวกับการอบรมได้แก่บุคคลใดบ้าง

3. การจัดครูเข้าสอน แม้ว่าครูจะผ่านการฝึกอบรมการใช้หลักสูตรมาแล้วก็ตาม การจัดครูเข้าสอนเป็นสิ่งที่ต้องพิจารณาอย่างรอบคอบ เพราะครูแต่ละคนจะมีปัญหาอย่างมากต่อการเรียนรู้อย่างน้อย ครูจะต้องมองเห็นความสำคัญและก้าวให้ทันกับเหตุการณ์และการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ

4. การจัดตารางสอน หลักของการจัดตารางสอน จะต้องคำนึงถึงการเรียนรู้อะไรบ้าง วิชาต่าง ๆ ไม่ควรใช้เวลาเท่า ๆ กัน ระดับความยากง่ายของการเรียนรู้อาจแตกต่างกัน นอกจากนี้ การเรียนรู้อาจต้องเป็นไปเพื่อส่งเสริมพัฒนาการของผู้เรียนและเหมาะสมกับความสามารถของผู้เรียน

5. การจัดบริการวัสดุประกอบหลักสูตรและสื่อการเรียน การจัดทำแผนการสอน คู่มือครู เอกสารและสื่อการเรียนเป็นสิ่งที่ต้องทำ แผนการสอนจะช่วยให้ครูเห็นแนวทางชัดเจนยิ่งขึ้นว่าจะสอนอย่างไร จะเลือกกิจกรรมและประสบการณ์อย่างไร การจัดทำสื่อการเรียนอาจจะร่วมกันทำ เป็นการประหยัดแรงงานและงบประมาณ ที่สำคัญที่สุดคือ ผู้เรียนได้เรียนรู้ตามความสามารถ ความถนัด ความสนใจและตรงกับความต้องการของชุมชน

6. การประชาสัมพันธ์การใช้หลักสูตรให้กับผู้ปกครอง คณะกรรมการการศึกษาของโรงเรียนและประชาชนในชุมชน เพื่อให้ทราบว่า การใช้หลักสูตรนั้น ลูกหลานของเขาจะเกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างไรในการเรียนรู้ เจตคติ ค่านิยมและความสามารถในการแก้ปัญหาสิ่งที่จะต้องคำนึงถึงอย่างมากคือ การสื่อความหมาย เพราะชุมชนนั้นประกอบด้วยบุคคลหลายระดับที่มีพื้นฐานแตกต่างกันและบางโรงเรียนจะขอความร่วมมือหรือความช่วยเหลือจากบุคคลในชุมชนนั้นในเรื่องใดบ้าง ควรชี้แจงให้ชัดเจน

7. การจัดสภาพแวดล้อมและการเลือกสรรโครงการกิจกรรมเสริมหลักสูตร การจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวยต่อการเรียนเป็นสิ่งสำคัญและจะต้องคำนึงถึง เพราะการเรียนรู้อาจ

ของเด็กไม่ได้เกิดขึ้นโดยเฉพาะในห้องเรียนเท่านั้น สภาพแวดล้อมนอกห้องเรียนก็จะเป็นส่วนช่วยให้เด็กเกิดการเรียนรู้ได้ การบริการด้านวิชาการแก่ครูก็เป็นส่วนหนึ่งที่จะช่วยให้นำหลักสูตรไปใช้เป็นอย่างดีมีประสิทธิภาพ ซึ่งอาจจะทำได้โดยส่งไปศึกษาอบรมระยะสั้นในเรื่องที่กำลังปฏิบัติอยู่เพื่อเสริมความเข้าใจให้มีทัศนะอันกว้างขวาง การไปร่วมประชุมสัมมนา การศึกษาดูงาน การเชิญวิทยากรมาสาธิต การส่งเสริมผู้ที่มีความชำนาญเฉพาะด้านที่แตกต่างกัน ได้มีโอกาสเผยแพร่ความรู้ซึ่งกันและกัน เป็นต้น

8. การจัดโครงการประเมินผลการใช้หลักสูตรและการปรับปรุงหลักสูตร จะต้องทำเป็นขั้นตอน ถ้าจุดมุ่งหมายของหลักสูตรกำหนดไว้อย่างชัดเจน การประเมินผลเพื่อปรับปรุงก็จะทำได้ง่ายและตรงจุดว่าการปรับปรุงควรเริ่มต้นที่จุดใดบ้าง

จะเห็นว่าหลักสูตรเป็นสิ่งสำคัญของการจัดการศึกษา หลักสูตรจะเป็นเครื่องมือในการพัฒนาสังคมได้ดีเพียงใดนั้น ย่อมขึ้นอยู่กับให้นำหลักสูตรไปใช้เพราะถ้าไม่มีการนำหลักสูตรไปใช้ก็จะเป็นการนอนหลับ (บุญมี เณรยอด, 2530) ฉะนั้น บุคลากรในโรงเรียน จึงเป็นบุคคลที่สำคัญที่สุดอันที่จะทำให้บังเกิดผลตามจุดหมายของหลักสูตรที่กำหนดไว้ ผู้บริหารและครูผู้สอนจะต้องมีความรู้ความเข้าใจในหลักการ จุดหมาย โครงสร้าง และเนื้อหาสาระเป็นอย่างดี จึงจะสามารถนำหลักสูตรไปใช้ให้เกิดผลตามเจตนารมณ์ของหลักสูตร

1.2.2 การจัดการเรียนการสอน

การที่หลักสูตรจะได้รับผลสำเร็จตามเป้าหมายหรือไม่ขึ้นอยู่กับกิจกรรมที่สำคัญคือการเรียนการสอน ซึ่งเป็นกระบวนการที่ทำให้หลักสูตรกลายเป็นการปฏิบัติ ดังนั้น คำว่าหลักสูตรและการสอนจึงมีความสัมพันธ์กันเป็นอย่างมาก

คิมบอส ไวลล์ (Wiles, 1975) ให้ความหมายของการสอนไว้ 4 ลักษณะ ได้แก่

1. การสอน คือ การชี้แนะ หมายถึง การช่วยเหลือแนะแนว จัดหาวัสดุ และส่งเสริมให้คิดทำสิ่งต่าง ๆ ที่ผู้เรียนอยากหรืออยากเห็น
2. การสอนคือ การให้ความรู้เกี่ยวกับเรื่องราวต่าง ๆ โดยที่ผู้สอนเป็นผู้รวบรวมความรู้แล้วจัดความรู้ที่เกี่ยวกับกฎเกณฑ์ตามความจริงให้ง่ายและน่าสนใจ เพื่อสะดวกต่อการที่ผู้เรียนจะได้เข้าใจและรับไว้ได้
3. การสอน คือ การที่ผู้สอนทำงานร่วมกับผู้เรียนเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการเรียน ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความรับผิดชอบ รู้จักคิด รู้จักทำด้วยตนเอง
4. การสอน คือ การแนะแนวทางให้แก่ผู้เรียน โดยใช้วิธีสอนแบบต่าง ๆ และกิจกรรมที่เหมาะสมแก่ผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนเจริญงอกงามและพัฒนาการในทางที่พึงปรารถนาตรงกับจุดประสงค์ของการศึกษา

องค์ประกอบของการจัดการเรียนการสอน

ในการจัดการเรียนการสอนประกอบไปด้วยงานดังต่อไปนี้ คือ การจัดทำรายสอนการจัดเวลาเรียนของนักเรียน ห้องวิชาการ การกำหนดให้ครูอาจารย์ปฏิบัติงาน วิชาการหรือการสอน วิธีสอน การสอนซ่อมเสริม เป็นต้น (สังต์ อุทรานันท์, 2525)

เวลาเรียนของนักเรียน นับว่ามีความสำคัญยิ่งประการหนึ่ง ในการจัดการเรียนการสอน นับตั้งแต่การเริ่มดำเนินการสอนจนกระทั่งถึงการประเมินผลการเรียนของนักเรียนและต้องจัดให้มีส่วนสัมพันธ์กับงานอื่น ๆ ที่มีบทบาทต่อการเรียนการสอน เช่น งานแนะแนวการจัดกิจกรรมนักเรียน การสอนซ่อมเสริม การประเมินผลการเรียน การกำหนดหน่วยการเรียนและเกณฑ์การจบหลักสูตร

การกำหนดให้ครูอาจารย์ปฏิบัติงานวิชาการหรือการสอน การปฏิบัติงาน วิชาการของผู้บริหารและครูในโรงเรียนจะมีประสิทธิภาพได้ขึ้นนอกจากจะขึ้นอยู่กับความสามารถของผู้บริหารโรงเรียนแล้ว ยังต้องอาศัยความร่วมมือของครูอาจารย์ผู้ปฏิบัติงาน วิชาการอีกด้วย ว่ามีคุณภาพ มีความรู้ความสามารถ มีอุดมคติ มีความรักในอาชีพและการอุทิศตนเพื่อการศึกษาไม่น้อยเพียงใด ผู้บริหารโรงเรียนจึงจำเป็นที่จะต้องกำหนดหน้าที่ ความรับผิดชอบของครูอาจารย์ผู้สอนให้เป็นที่ทราบกันอย่างชัดเจนเพื่อสร้างความเข้าใจอันดีต่อกัน ขจัดความขัดข้อง ก่อให้เกิดการประสานงานที่คล่องตัว ซึ่งจะทำให้การปฏิบัติงานมีประสิทธิภาพและบังเกิดประสิทธิผล

วิธีสอน

การสอนหรือวิธีสอนเป็นกิจกรรมที่สำคัญยิ่งของการใช้หลักสูตร เป็นกิจกรรมที่จะชี้ความล้มเหลวหรือสัมฤทธิ์ผลของหลักสูตร การสอนเป็นการกระทำที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของผู้เรียนถ้าการสอนหรือวิธีสอนยังไม่เหมาะสม การเปลี่ยนแปลงหรือความมุ่งหมายที่ต้องการอาจไม่เกิดขึ้นได้ การสอนมีหลายวิธี ทั้งนี้การเลือกวิธีสอนวิธีใดนั้นย่อมขึ้นอยู่กับธรรมชาติของลักษณะวิชาและเนื้อหาของวิชาเป็นสำคัญ (บุญมี เณรยอด, 2530)

สังต์ อุทรานันท์ (2525: 45) เสนอแนะข้อปฏิบัติแก่ครูผู้ทำหน้าที่สอน ดังนี้

1. ก่อนสอน เตรียมการสอนก่อนที่จะสอนทุกครั้ง โดยเตรียมตามหัวข้อต่าง ๆ ที่กำหนดไว้ในระบบการสอน คือ ศึกษาถึงคุณลักษณะของผู้เรียน วัตถุประสงค์ของการสอนเลือกเนื้อหาที่จะนำมาทำการสอน คิดถึงวิธีการจัดการเรียนการสอน วัสดุอุปกรณ์ประกอบการเรียนการสอนและวิธีวัดผลการเรียนการสอน

2. ระหว่างการสอนดำเนินการเรียนการสอนตามแผนการที่กำหนดไว้ โดยเริ่มตั้งแต่การนำเข้าสู่บทเรียน การตรวจสอบความรู้ของผู้เรียนก่อนการเรียนการสอน ดำเนินการสอนเป็นหมู่ทั้งชั้นเมื่อมีความรู้ความเข้าใจดีแล้วก็ดำเนินการฝึกปฏิบัติ เพื่อพัฒนาความสามารถเป็นส่วนรวมและรายบุคคลต่อไปและในขั้นตอนท้ายที่สุดก็ดำเนินการสรุปบททวน

และทำการวัดผลหลักการเรียนการสอนหรืออาจจะมีการสั่งงาน เพื่อประโยชน์ต่อการเรียนการสอนที่ผ่านมาแล้วหรือที่จะมีขึ้นต่อไป

3. หลังการสอน ควรจะได้ทำการประเมินผลการเรียนการสอนว่าเป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้หรือไม่เพียงใด มีสิ่งไหนที่ควรจะได้รับการปรับปรุงแก้ไข ทั้งนี้เพื่อนำข้อมูลต่าง ๆ ไปประกอบหรือปรับปรุงการเรียนการสอนที่จะมีขึ้นในครั้งต่อไปให้ดียิ่งขึ้น

การจัดกระบวนการเรียนรู้

การเรียนรู้ที่ผู้เรียนเป็นตัวตั้งหรือยึดผู้เรียนสำคัญที่สุด หมายถึงการเรียนรู้ในสถานการณ์จริง สถานการณ์จริงของแต่ละคนไม่เหมือนกัน จึงต้องเอาผู้เรียนแต่ละคนเป็นตัวตั้ง ครูจัดให้นักเรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์ กิจกรรม และภาระงาน อันนำไปสู่การพัฒนาผู้เรียนครบทุกด้าน ทั้งทางกาย ทางจิตหรืออารมณ์ ทางสังคม และทางสติปัญญา ซึ่งรวมถึงพัฒนาการทางจิตวิญญาณด้วย มนุษย์ต่างจากสัตว์ที่มีพัฒนาการทางจิตวิญญาณ (Spiritual development) ความเป็นมนุษย์อยู่ที่พัฒนาการทางจิตวิญญาณ วิกฤตการณ์ของมนุษย์เกิดจากการทอดทิ้งมิติทางจิตวิญญาณ เหลือแต่มิติทางวัตถุจึงพากันจืดจางทั้งโลก การศึกษาศสมัยใหม่ที่จะพามนุษย์รอดจากวิกฤตการณ์ต้องไปให้ถึงพัฒนาการทางจิตวิญญาณ เพราะจิตวิญญาณอยู่ในชีวิตมนุษย์ การเรียนที่เอาชีวิตเป็นตัวตั้งจะทำให้ค้นพบมิติทางจิตวิญญาณ (<http://www.thailearn.org/learn/14.html/> : 2544) มีขั้นตอน คือ

1. การสำรวจความต้องการ ขั้นแรกควรศึกษาธรรมชาติและกำหนดความต้องการของผู้เรียนโดยการซักถาม สังเกต สัมภาษณ์ พูดคุย หรือทำแบบทดสอบก่อนเรียน เพื่อสร้าง/กระตุ้นความสนใจ สำรวจความสนใจและพื้นฐานความรู้เดิมของผู้เรียนรายบุคคล รวมทั้งศึกษาพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ในมาตรา 22 เป็นแนวสำหรับการดำเนินการ

2. การเตรียมการ ครูต้องเตรียมศึกษาสาระเนื้อหาวิชาในหลักสูตรและจุดประสงค์ของการเรียนรู้ให้เข้าใจอย่างถ่องแท้ว่าหลักสูตรต้องการอะไร แคไหน มีจุดประสงค์ของการเรียนรู้อย่างไร และทำไมจึงต้องการอย่างนั้น เพื่อการวางแผนจัดกระบวนการเรียนรู้ให้มีความต่อเนื่อง เชื่อมโยงกัน และหากเป็นไปได้ควรเชื่อมโยงและบูรณาการสาระการเรียนรู้แต่ละวิชาที่สัมพันธ์กันเข้าด้วยกัน เพื่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ได้สอดคล้องกับวิถีชีวิตจริง และให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริงให้มากที่สุด ทั้งนี้ครูต้องเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมกำหนดกิจกรรมการเรียนรู้ตามความสนใจและความถนัดอย่างเหมาะสม เพื่อให้ผู้เรียนได้ศึกษาหาความรู้ด้วยตนเองตามความถนัดและความสนใจรายบุคคล เนื่องจากครูไม่ใช่ผู้บอกผู้สอนอย่างเดียว ครูจึงต้องเตรียมแหล่งข้อมูลทั้งที่เป็นสื่อการเรียน ใบความรู้ ใบงาน และวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ หรือศูนย์การเรียนรู้ด้วยตนเอง ที่มีข้อมูลความรู้ ที่ผู้เรียนสามารถเลือกศึกษาค้นคว้าตามความต้องการ การสำรวจแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ เช่น ห้องสมุดประชาชน พิพิธภัณฑ์

หอศิลป์ สวนสัตว์ สวนสาธารณะ สวนพฤกษศาสตร์ อุทยานวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ศูนย์กีฬาและนันทนาการ เป็นต้น

3. การดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้ เช่น ชี้นำเข้าสู่บทเรียน ชั้นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ชั้นวิเคราะห์อภิปรายผลงาน องค์ความรู้ ที่สรุปได้จากกิจกรรมการเรียนรู้ ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

3.1 นำเข้าสู่บทเรียน

3.2 ชั้นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

3.3 ชั้นวิเคราะห์ อภิปรายผลงาน/องค์ความรู้ ที่สรุปได้จากกิจกรรมการเรียนรู้

4. การประเมินผล การประเมินผลสำเร็จของการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่ผู้เรียนสำคัญที่สุดนั้น เป็นการประเมินซึ่งมุ่งเน้นผลที่เกิดขึ้นกับผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยครูจะต้องศึกษามาตรา 26 ของ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ในสาระและจุดเน้น การประเมินเกี่ยวกับพัฒนาการเรียนของผู้เรียน ความประพฤติ การสังเกตพฤติกรรมการเรียน การร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ และการทดสอบเพื่อพัฒนาและค้นหาศักยภาพ จุดเด่น จุดด้อยของผู้เรียน และตรวจสอบว่ากระบวนการเรียนรู้ ได้พัฒนาผู้เรียน ตามจุดประสงค์การเรียนรู้ที่กำหนดไว้หรือไม่ อีกทั้งผลการเรียนของผู้เรียนจะเป็นตัวบ่งชี้ประสิทธิภาพการสอนของครูด้วย โดยมีขั้นตอนในการประเมิน ดังนี้

4.1 กำหนดวัตถุประสงค์และเป้าหมายในการประเมิน

4.2 พิจารณาขอบเขตเกณฑ์ วิธีการและสิ่งที่จะประเมิน

4.3 พิจารณากำหนดองค์ประกอบ และผู้ประเมินว่ามีใครบ้างที่จะเป็นผู้ประเมิน

4.4 เลือกใช้เทคนิคและเครื่องมือในการประเมินหลากหลายเหมาะสมกับวัตถุประสงค์และเกณฑ์ในการประเมิน

4.5 กำหนดเวลาและสถานที่ที่จะประเมิน

4.6 วิเคราะห์ผลและจัดการข้อมูลการประเมิน

- รายการกระบวนการ

- แฟ้มสะสมผลงาน

- การบันทึกข้อมูล

4.7 สรุปผลการประเมินเพื่อพัฒนาและปรับปรุงข้อบกพร่องการเรียนรู้ และพัฒนาผู้เรียนรวมทั้งปรับปรุงกิจกรรมการเรียนการสอน

5. การสรุปและนำไปประยุกต์ใช้

กรมสามัญศึกษา (2533 : 43) ได้เสนอแนวทางในการจัดครูเข้าสอนควรจะได้มีการวางแผนหรือรายละเอียดการจัดครูสอนก่อน เพื่อพิจารณาจัดแบ่งวิชา และจำนวนคาบที่ครูผู้สอนต้องรับภาระให้เป็นจำนวนเหมาะสม ไม่มากหรือน้อยกว่ากันมากนัก โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. สำนวความพร้อมของโรงเรียนก่อนที่จะดำเนินการเรียนการสอน การสำรวนี้เพื่อให้ทราบว่

1.1 ปัจจุบันโรงเรียนมีครูจำนวนเท่าใด เป็นไปตามเกณฑ์หรือไม่

1.2 มีครูที่มีวุฒิปะไรบ้าง มีครูที่มีความถนัดหรือมีความสามารถที่จะสอนวิชาใดบ้าง

2. โรงเรียนจะต้องกำหนดคุณสมบัติของครูผู้ที่จะทำหน้าที่สอนรายวิชาหรือกลุ่มวิชาได้ตามแผนการเรียน

3. การจัดครูที่ดี เมื่อมีครูพอเพียงอาจจะให้สอนแบบแนวตั้งคือ จัดให้ครูคนหนึ่งสอนวิชาหนึ่งต่างระดับชั้น หรือจัดให้สอนแบบแนวนอน คือ จัดให้สอนในระดับชั้นเดียว

3.1 การจัดครูเข้าสอนควรพิจารณาจัดตามหลักดังนี้

3.1.1 จัดตามวิชาเอก

3.1.2 จัดตามวิชาโท

3.1.3 จัดตามความถนัด และความสนใจ

3.1.4 จัดครูเข้าสอนในรายวิชาที่มีประสบการณ์

3.1.5 จัดครูเข้าสอนตามความจำเป็นของโรงเรียน

3.2 การแก้ปัญหาในการมีขาดแคลนครู

3.2.1 จัดคาบเวลาเรียนในตารางเรียนให้ตรงกันหลายชั้นเรียน มีความมุ่งหมายที่จะแก้ปัญหาขาดแคลน คือ

3.2.1.1 เพื่อให้สามารถรวมชั้นเรียนกันได้ ใช้วิธีการสอนเป็นกลุ่มใหญ่

3.2.1.2 เพื่อจัดกลุ่มรายวิชา เมื่อถึงเวลาที่ตรงกันก็ให้นักเรียนแยกตัวออกจากห้องเดิมมารวมกลุ่มใหญ่รายวิชาที่เหมือนกัน

3.2.3 เพื่อจัดกลุ่มรายวิชา โดยตัดให้ศึกษาหลักสูตร คู่มือครู ให้เข้ารับการอบรม เป็นต้น

3.2.4 จัดครูฝ่ายสนับสนุนการสอนช่วยครูฝ่ายปฏิบัติการสอน

3.2.5 จัดหาวิทยากรในท้องถิ่นมาช่วยสอน

3.2.6 การช่วยเหลือกันระหว่างโรงเรียน

3.2.7 จ้างครูสอนด้วยเงินบำรุงการศึกษา

ฉะนั้นในการจัดครูเข้าสอนได้เหมาะสมกับสภาพโรงเรียน ย่อมมีส่วนมากจากการวางแผน การวางตัวบุคคล การดำเนินงาน และทีมงานร่วมกัน ผู้บริหารที่สร้างความรู้สึกที่ดีที่รับผิดชอบแก่ผู้ใต้บังคับบัญชา ให้มีความรู้สึกว่าเป็นงานของเรา เด็กของเราและโรงเรียนของเรา ตลอดถึงเข้าใจเกี่ยวกับครูแต่ละคนก็จะทำให้การจัดครูเข้าสอนมีประสิทธิภาพ

1.2.3 การพัฒนาและส่งเสริมทางด้านวิชาการ

การพัฒนาครูอาจารย์ เป็นงานงานหนึ่งในงานการพัฒนาบุคลากร ด้วยการจัดกิจกรรมการให้การอบรม ศึกษาต่อ หรือส่งเสริมความรู้ความสามารถในการเผยแพร่ทางด้านวิชาการ / วิจัย รวมถึงการนิเทศการศึกษา ซึ่งการนิเทศมิใช่เป็นการสอน แต่เป็นการช่วยให้ครูอาจารย์รู้จักคิด และหาวิธีทำงานด้วยตนเอง การนิเทศจึงหมายถึงการช่วยเหลือ แนะนำ หรือปรับปรุงการทำงานของครู

ในการคัดเลือกและบรรจุคนเพื่อเข้ารับราชการนั้น ได้มีการกำหนดคุณสมบัติและหลักเกณฑ์ไว้แล้วก็ตาม แต่เนื่องจากการศึกษาเป็นระบบที่ผันแปรไปตามการเปลี่ยนแปลงของระบบเศรษฐกิจและสังคม กอปรกับวิทยาการต่าง ๆ ได้เจริญรุดหน้าไปมากคนที่เคยเหมาะสมอยู่ในสมัยหนึ่ง อาจกลายเป็นหย่อนความเหมาะสมไปในอีกสมัยหนึ่ง จึงจำเป็นที่ผู้บริหารจะต้องหาทางเพิ่มพูนความรู้และประสิทธิภาพในการทำงานของครูอาจารย์ด้วยการให้การพัฒนา เพราะกำลังคนที่ได้รับการพัฒนาแล้วเป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุดอย่างหนึ่งในการพัฒนา เนื่องจากมีความรู้ทักษะ ความชำนาญ และทัศนคติที่ดีสอดคล้องกับความต้องการของหน่วยงาน

สมพงษ์ เกษมสิน (2521 : 32) ได้กล่าวถึงการหาความจำเป็นในการพัฒนา หรืออบรมบุคลากรไว้ดังนี้

1. วิธีสังเกต (Observation) คือสังเกตวิธีปฏิบัติงานของผู้ร่วมงานผู้ใต้บังคับบัญชา ตลอดจนผลงานต่าง ๆ การสังเกตเป็นวิธีการที่ดีวิธีหนึ่งในการที่จะให้ได้มาซึ่งข้อเท็จจริงในการบริหาร เพราะการสังเกต กระทำในขณะที่ผู้ถูกสังเกตไม่รู้ตัว

2. ใช้วิธีการวิเคราะห์งาน (Job Analysis) การวิเคราะห์งานเป็นกระบวนการที่จัดเป็นขั้นตอนสำหรับรวบรวมข้อมูลที่แสดงผลการทำงาน เพื่อพิเคราะห์ศึกษาเกี่ยวกับภาระหน้าที่ ลักษณะงาน วิธีการทำงาน และผลของงาน เป็นต้น

3. จัดวางมาตรฐานการทำงาน (Setting Standard of Performance) คือพิจารณาว่าผลการทำงานของผู้ปฏิบัติงาน หรือผลงานขององค์การเป็นส่วนรวม เท่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบันบรรลุเป้าหมายถึงมาตรฐานกำหนดไว้หรือไม่ ซึ่งในการกำหนดมาตรฐานของงานนั้นมีหลักที่ควรคำนึงถึง คือปริมาณของงาน คุณภาพของงาน ค่าใช้จ่าย และเวลาที่ใช้ในการประกอบกิจการงานนั้น ๆ

4. ประเมินผลการทำงาน (Evaluation Performance) หมายถึง การพิจารณาหน้าที่ ภารกิจ คุณภาพของงาน การวัดผลของการปฏิบัติงานว่าถูกต้อง และได้ผล เป็นที่น่าพึงพอใจหรือไม่ ไกล่เคียงหรือแตกต่างจากมาตรฐานเพียงใดหรือไม่

5. การสำรวจความต้องการ (Survey) เป็นวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล เอกสารหลักฐานต่าง ๆ ที่จะแสวงหาข้อเท็จจริงเพื่อให้การดำเนินงานได้ผลถูกต้องยิ่งขึ้นวิธีการสำรวจความต้องการอาจทำได้หลายวิธี เช่น วิธีการสัมภาษณ์ (Interview) วิธีให้กรอกแบบสอบถาม (Questionnaire)

จุทามาต เกิดแก้วฟ้า (2533 : 85) ได้สรุปไว้ว่า การพัฒนาครูอาจารย์ด้านวิชาการ จะทำให้รูปการจติกิจกรรมซึ่งกิจกรรมในการพัฒนาบุคลากรส่วนใหญ่จะอยู่ในรูปของ

1. การปฐมนิเทศ (Orientation) เป็นกิจกรรมที่จัดขึ้นสำหรับผู้เข้ารับราชการใหม่ ๆ หรือผู้ปฏิบัติงานใหม่

2. การสัมมนาทางวิชาการ การสัมมนา หมายถึง การที่กลุ่มบุคคลกลุ่มหนึ่งร่วมกันศึกษาค้นคว้าในหัวข้อใดหัวข้อหนึ่งภายใต้การนำของผู้เชี่ยวชาญ หรือผู้ทรงคุณวุฒิ

3. การศึกษาดูงานนอกสถานที่ เป็นวิธีการที่จะช่วยให้บุคลากรได้รับประสบการณ์โดยตรงอันจะก่อให้เกิดแนวคิดที่กว้างขวางขึ้น ได้แก่ การนำคณะครูไปเยี่ยมชมสถานที่ต่าง ๆ นอกชุมชน

4. ฝึกอบรมหรือประชุมเชิงปฏิบัติการ เป็นกิจกรรมที่ใช้กันมากในการพัฒนาบุคลากร ได้แก่ การอบรมโดยลงมือทำงาน (On-the-job-training) หรือการส่งไปเรียนบวงวิชาใหม่มหาวิทยาลัย ส่วนการประชุมเชิงปฏิบัติการ (Workshop) หมายถึง การพบปะการประชุม ปรึกษาหารือกัน เพื่อแก้ปัญหาทางภาคปฏิบัติในระหว่างผู้ที่มีประสบการณ์ในงานนั้นมาแล้วและความสนใจที่จะแก้ปัญหาาร่วมกัน (พนัส หันนาคินทร์, 2524)

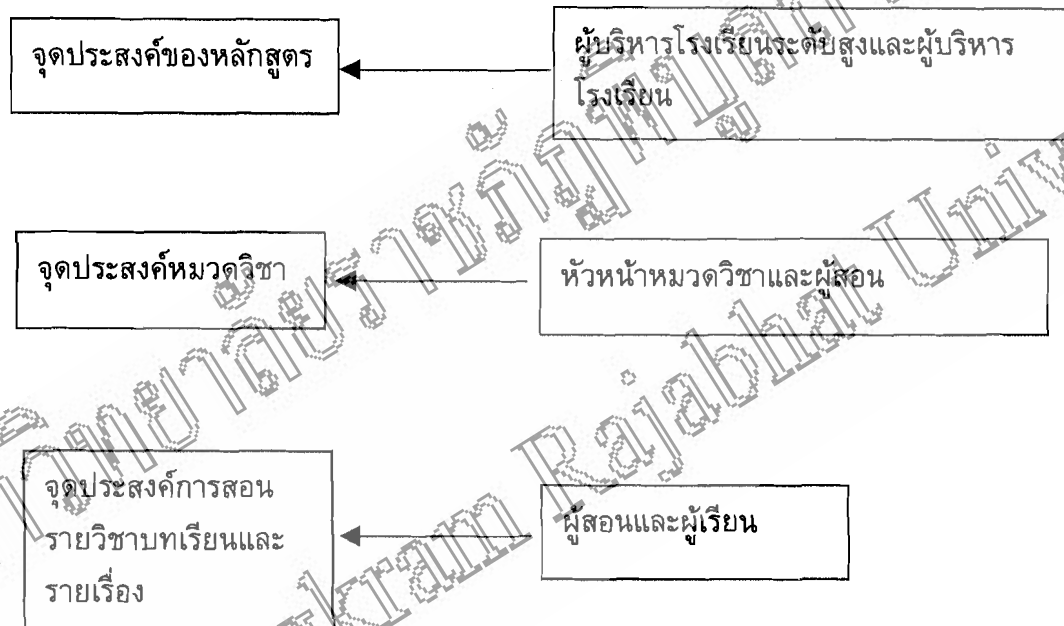
การนิเทศมิใช่การสอนหรือการแก้ปัญหาให้กับครูอาจารย์แต่เป็นการช่วยให้ครูอาจารย์รู้จักคิดค้นและหาวิธีทำงานด้วยตนเอง เชื่อมั่นในความสำคัญและความสามารถของ ตนเอง มีความคุ้นเคยกับแหล่งวิชาการและสามารถนำไปใช้ปรับปรุงการเรียนการสอนได้ (บุญมี เณรยอด, 2530) เมื่อครูเข้าใหม่หรือครูที่ทำงานอยู่นานจะมีวิธีการอย่างไรที่จะทำให้ครูได้พัฒนาทางด้านการสอนให้ดีขึ้น ดังนั้น จะต้องมีการนิเทศพัฒนาครู เช่น ให้ครูใหม่เรียนจากครูอาวุโส ให้ไปร่วมประชุมสัมมนา อบรมทางวิชาการ ไปศึกษาต่อหรือเยี่ยมดูการสอนของครูด้วยกันเองหรือการไปศึกษานอกสถานที่ เพื่อให้เกิดแนวความคิดใหม่ ๆ ใน การสอนขึ้นอยู่เสมอ

1.2.4 การประเมินผลงานวิชาการ

การปฏิบัติงานวิชาการซึ่งเป็นงานหลักของโรงเรียน จำเป็นที่จะต้องอาศัย การประเมินผลเพื่อตรวจสอบว่าที่ได้ปฏิบัติไปแล้วได้ผลดีเพียงใด มีอุปสรรคและปัญหาอะไร

บ้างเพื่อนำไปเปรียบเทียบกับนโยบายและแผนงานของโรงเรียนที่ได้กำหนดไว้ และถือว่าเป็นหน้าที่ของผู้บริหารโรงเรียนที่จะต้องจัดให้มีการประเมินผลงานวิชาการเป็นประจำทุกปี

กรมสามัญศึกษา (2527 : 65) อธิบายถึงการประเมินผลงานวิชาการในเอกสารความรู้ด้านการเรียนการสอนและทักษะการใช้หลักสูตรไว้ว่าผลงานทางวิชาการของโรงเรียน คือ ความสามารถที่จะบรรลุจุดประสงค์ของหลักสูตรที่วางไว้ โดยมีผู้ทบทวนตรวจสอบเป็นชั้น ๆ ดังนี้

ในการปฏิบัติงานวิชาการ ต้องมีการกำหนดจุดประสงค์ของการปฏิบัติงานทุกขั้นตอนคือผู้สอนกำหนดจุดประสงค์การสอนแต่ละเรื่องแต่ละบทล่วงหน้า และทำความเข้าใจกับผู้เรียนว่าแต่ละเรื่องแต่ละบทที่เรียนต้องการอะไร เพียงใดหรือที่เรียกในทางวิชาการว่า กำหนดจุดประสงค์เชิงพฤติกรรมหรือจุดประสงค์การสอนนั่นเอง ในทำนองเดียวกันหัวหน้าหมวดวิชาก็ต้องทำความเข้าใจกับผู้สอนด้วยว่า จุดประสงค์ของหมวดวิชาต้องการอะไร เพียงใด มีการตรวจสอบทบทวนกันอยู่เสมอว่าจุดประสงค์ได้ยังไม่ผ่านหรือไม่บรรลุผลได้กลับไปทบทวนผู้บริหารระดับสูงก็เช่นเดียวกัน ต้องทบทวนกับโรงเรียนเป็นประจำว่าโรงเรียนได้สนองจุดประสงค์ที่วางไว้หรือไม่ สรุปแล้วสิ่งที่ต้องการประเมินเพื่อทราบถึงผลงานทางวิชาการก็คือ ประเมินผลตามจุดประสงค์หรือจุดหมายที่วางไว้ทุกระดับนั่นเอง

การที่ผู้สอนจะประเมินผลงานทางวิชาการของผู้เรียน เป็นสิ่งที่กระทำได้ง่ายเพราะเครื่องมือสำเร็จในปัจจุบันมีมากซึ่งอาจทำได้โดยผู้สอน กลุ่มโรงเรียน และหน่วยศึกษานิเทศก์ สำหรับการประเมินผลงานวิชาการของหมวดวิชาและของโรงเรียนนั้น ยังไม่มีเครื่องมือชนิดใดวัดได้แน่นอน เพราะในทางการศึกษา จุดประสงค์ที่ต้องการประเมินมีทั้งที่เป็นรูปธรรมและนามธรรม เมื่อเป็นเช่นนี้จึงมักคาดคะเนผลงานทางวิชาการขององค์การระดับโรงเรียนจากวัตุดิบและกระบวนการ คือ จากวัสดุอุปกรณ์ อาคารสถานที่ ครูผู้สอน กลวิธีระบบบริหาร หลักการและจุดประสงค์ในการดำเนินงานหากมีทั้งปริมาณ คุณภาพและวิชาการ ที่ถูกต้องตามหลักเกณฑ์ ก็อนุมานได้ว่าผลงานทางวิชาการจะเกิดผลในระดับใด ซึ่งในเรื่องนี้ กรมสามัญศึกษาได้จัดทำเครื่องมือวัดมาตรฐานโรงเรียนมัธยมศึกษาในด้านต่าง ๆ เป็นเกณฑ์ดังต่อไปนี้

วัตถุประสงค์ของการประเมินผลงาน

1. เพื่อทราบความก้าวหน้าหรือความล้มเหลวของการปฏิบัติงานตามแผน
ที่ได้กำหนดไว้

2. เพื่อได้ทราบปัญหา และแก้ปัญหาข้อบกพร่องที่ควรแก้ไข
3. เพื่อปรับปรุงงานให้ดียิ่งขึ้น
4. เพื่อรับฟังข้อเสนอแนะ และความคิดเห็นต่าง ๆ จากผู้ร่วมงาน
5. เพื่อเป็นการเตรียมการปฏิบัติงานในครั้งต่อไปให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

วิธีการในการประเมินผลงาน

1. การออกแบบสอบถาม
2. การเขียนรายงาน
3. การบันทึกเหตุการณ์สำคัญ
4. การอภิปรายฟังความคิดเห็น
5. การเปรียบเทียบผลงานของบุคลากร
6. ศึกษาจากผลงานที่ปรากฏ
7. การสัมภาษณ์เป็นรายบุคคล
8. การตั้งตัวรับฟังความคิดเห็นของผู้ร่วมงาน
9. การจัดประชุมสัมมนา สรุปผลงานประจำปี

2. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ปี พ.ศ. 2528 - 2532 กองวิจัยทางการศึกษา กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (กรมวิชาการ, 2533 : 101 - 106) วิจัยเชิงสำรวจเรื่อง "การศึกษาสภาพการจัดการเรียนการสอน วิชาอาชีพและการมีงานทำ" ใช้วิธีเก็บข้อมูลภาคสนามและไปรษณีย์ จากโรงเรียนกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 48 โรงเรียนใน 12 จังหวัด จากผู้ช่วยฝ่ายวิชาการ หัวหน้าหมวด ครูผู้สอนและนักเรียน การเก็บข้อมูลเริ่มตั้งแต่ปีการศึกษา 2528 - 2531 ผลการวิจัยพบว่า ในระดับมัธยมศึกษา ตอนต้นส่วนใหญ่จะเปิดแผนการเรียนวิชาอาชีพ 3 แผนการเรียน เรียงตามลำดับที่เปิดสอนมาก คือ ช่างอุตสาหกรรม เกษตรกรรม คหกรรม และธุรกิจ ส่วนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย จะเปิดเพียง 1 หรือ 2 แผนการเรียน เรียงตามลำดับที่สอนมาก คือ เกษตรกรรม ช่างอุตสาหกรรม คหกรรม และพาณิชยกรรม แต่ละโรงเรียนส่งนักเรียนไปเรียนและฝึกงาน ในสถานที่ฝึกงานอาชีพจำนวนน้อย แต่มีแนวโน้มจะมากขึ้น กิจกรรมที่จะช่วยให้นักเรียนได้ฝึก ทักษะทางอาชีพโดยตรงนั้นกระทำได้จำกัด ครูจะใช้การสังเกตการปฏิบัติงาน ดูผลงานและ สอบ ในการวัดผลประเมินผลเป็นส่วนมาก ส่วนปัญหาและอุปสรรคในการนำหลักสูตรกลุ่ม วิชาอาชีพ ไปสู่การปฏิบัติ คือ เครื่องมือและวัสดุอุปกรณ์ที่จะให้นักเรียนฝึกและโรงฝึกงานมีไม่ เพียงพอ ระยะเวลาในการฝึกภาคปฏิบัติมีน้อย ครูผู้สอนมีไม่เพียงพอ สถานที่ประกอบอาชีพ อีกระยะไม่รับนักเรียนเข้าฝึกงาน สถานที่ฝึกงานห่างจากโรงเรียนมาก ไม่มีเอกสารหลักสูตรและ คู่มือการสอนของครูวิชาอาชีพมีไม่เพียงพอ ด้านนักเรียนร้อยละ 80 จะมีความคิดเห็นว่ เนื้อหาของวิชาอาชีพทำให้เข้าใจในหลักวิชาอาชีพ ซึ่งสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ ตลอดจนสามารถที่จะมองเห็นช่องทางในการประกอบอาชีพในภาคหน้าได้ คุณลักษณะที่ ครูผู้สอนทุกแผนการเรียนปลูกฝังมาก คือ ความรับผิดชอบ ส่วนคุณลักษณะที่ครูปลูกฝังน้อย คือ การหารายได้ จากการติดตามการมีงานทำพบว่าผู้ที่จบ U. 6 มีงานทำมากกว่าผู้จบ U. 3 (ร้อยละ 40.1 และ 18.7 ตามลำดับ) โดยผู้จบ ม. 3 ช่วยงานอาชีพผู้ปกครองมากกว่าทำงาน รับจ้าง แต่ผู้จบ U. 6 หารงานรับจ้างมากกว่าช่วยงานอาชีพผู้ปกครอง และทั้งผู้จบ ม. 3 และ U. 6 ส่วนน้อยจะประกอบอาชีพอิสระ

พิสิฐ คงเมือง (2521) ได้วิจัยเรื่อง การบริหารงานวิชาการโรงเรียนมัธยมศึกษา ในภาคใต้ พบว่า ปฏิบัติงานวิชาการในระดับน้อย แยกย่อยการปฏิบัติในแต่ละด้าน พบว่าที่ ปฏิบัติมาก คือการกำหนดให้ครูอาจารย์ปฏิบัติงานวิชาการและอันดับสุดท้าย คือการใช้ ทรัพยากรและแหล่งความรู้ในห้องถิ่น ปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติงานวิชาการในโรงเรียน ส่วนใหญ่คือ มีบุคลากรไม่เพียงพอ โดยเฉพาะครูอาจารย์ที่สอนวิชาเลือกและฝ่ายบริการ ผู้บริหารงานวิชาการยังไม่มี ความเชี่ยวชาญทางวิชาการมากพอที่จะควบคุม หรือนิเทศ การปฏิบัติงานวิชาการของครูอาจารย์ สิ่งที่ผู้บริหารโรงเรียนให้ความสนใจ คืองานด้านธุรการ งานด้านอาคารสถานที่ มากกว่างานด้านวิชาการ

เอนก หิรัญ (2521) ได้วิจัยเรื่อง การบริหารงานวิชาการของโรงเรียนมัธยมศึกษาในภาคกลาง wuii โรงเรียนมัธยมศึกษาในภาคกลางยกเว้นกรุงเทพมหานครส่วนใหญ่ ปฏิบัติงานวิชาการน้อยทุกด้าน งานวิชาการที่ปฏิบัติน้อยกว่าด้านอื่น ๆ เป็นอันดับแรกคือ การวัดและประเมินผลการศึกษา อันดับสุดท้ายคือกิจกรรมนักเรียน ปัญหาสำคัญคือ ผู้บริหารโรงเรียนยังให้ความสำคัญแก่งานวิชาการน้อย นอกจากนี้ยังขาดความรู้ ความสามารถในด้าน การวัดและการประเมินผลการศึกษาและการนิเทศงานวิชาการภายในโรงเรียน

นิพนธ์ รอดภัย (2525) ได้วิจัยเรื่อง โครงสร้างและกระบวนการบริหารงาน วิชาการโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา ในจังหวัดปราจีนบุรี wuii โดย ส่วนรวมแล้ว ปฏิบัติงานวิชาการในด้านต่าง ๆ ในระดับน้อย ปัญหาและอุปสรรคในการ ปฏิบัติงานสรุปไว้ว่า มีสาเหตุมาจากผู้บริหารงานวิชาการยังขาดความรู้และประสบการณ์ ในงานวิชาการการบริหารงานขาดการวางแผน การประเมินผลงานและการประสานงาน ระหว่างผู้บริหารกับหน่วยงานฝ่ายต่าง ๆ นอกจากนี้ ยังขาดการรับฟังความคิดเห็นจาก ผู้ร่วมงานและไม่นิยมการเปลี่ยนแปลงใหม่ ๆ ทำให้ครูอาจารย์ขาดความตั้งใจในการที่จะให้ ความร่วมมือในการปฏิบัติและการแก้ปัญหาในงานอย่างจริงจังและโรงเรียนยังไม่ได้ได้รับความ ร่วมมือจากชุมชนเท่าที่ควร

นิพนธ์ ภู่รัมย์ (2528) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง การศึกษาการบริหารการบริการ หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524 ในปีการศึกษา 2527 ตามทัศนะของ ผู้บริหารและครูโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 12 ผลการวิจัย wuii โรงเรียนบริหารหลักสูตรอยู่ในระดับน้อย ในด้านการนำทรัพยากรท้องถิ่นมาเป็นปัจจัย ประกอบการเรียนการสอนสำหรับวิชาพื้นฐานอาชีพและวิชาชีพ ส่วนด้านภาระหน้าที่ของ โรงเรียน การจัดครูเข้าสอน การจัดแผนการเรียน การจัดตารางสอน การจัดงบประมาณเพื่อ การเรียนการสอน การใช้อาคารสถานที่อย่างประหยัดและมีประสิทธิภาพ การจัดการแนะแนว และการสอนซ่อมเสริม การจัดกิจกรรมนักเรียนและการจัดให้นักเรียนได้ศึกษาค้นคว้าด้วย ตนเองอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อเปรียบเทียบทัศนะของผู้บริหารกับครูอาจารย์ พบว่ามีความ แตกต่างในด้านการนิเทศและการติดตามผลการใช้หลักสูตรในโรงเรียนขนาดใหญ่ ส่วนด้าน แนะแนว การจัดให้นักเรียนศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง การจัดกิจกรรมนักเรียนและการจัด งบประมาณเพื่อการเรียนการสอนไม่แตกต่างกันตามขนาดของโรงเรียน

ฉวีวรรณ เต็มพิทักษ์ (2528) ได้วิจัยเรื่อง ปัญหาการบริหารงานวิชาการในการ ใช้หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524 ของโรงเรียนมัธยมศึกษาส่วนกลาง สังกัดกรมสามัญศึกษา wuii ปัญหาส่วนใหญ่เกิดจากการที่ไม่มีการสื่อสารให้ทราบความ เคลื่อนไหวและความก้าวหน้าในการปฏิบัติงานวิชาการซึ่งกันและกันระหว่างหมวดวิชาขาดผู้รับผิดชอบควบคุมติดตามการดำเนินงานตามแผนวิชาการในโรงเรียน ขาดการประสานแผนการเรียน กับโรงเรียนกทยในกลุ่มและสถาบันอื่น ๆ ขาดการประสานงานในการวางแผนและการบริหาร

งานวิชาการกับฝ่ายอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

ยงยर्थ โคตมะ (2529) ได้วิจัยเรื่องความคิดเห็นในการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารและอาจารย์ในโรงเรียนมัธยมส่วนกลาง พบว่า ผู้บริหารมีความคิดเห็นในการบริหารงานวิชาการมากกว่าอาจารย์ ส่วนด้านการนิเทศงานวิชาการ อาจารย์มีความคิดเห็นมากกว่าผู้บริหาร อาจารย์เพศชายและเพศหญิงที่มีอายุใกล้เคียงกันมีความคิดเห็น ทางด้านการบริหารงานวิชาการไม่แตกต่างกัน แต่ข้าราชการครูมีวุฒิต่างกันมีความคิดเห็นในด้านการกำหนดให้ครูอาจารย์ปฏิบัติงานต่างกัน

ประกอบ สพันธ์ (2530: 110) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง การศึกษาการปฏิบัติงานวิชาการระดับมัธยมศึกษาตอนปลายของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 3 พบว่า งานวิชาการไม่ได้ปฏิบัติตามแผนที่ตั้งไว้ ไม่มีนโยบายเกี่ยวกับงานวิชาการที่แน่นอน โครงการบางอย่างไม่มีในแผนปฏิบัติงานแต่นำมาปฏิบัติ ปัญหาการจัดครูเข้าสอนแทนพบว่า ครูสอนหลายวิชาหลายระดับชั้น ไม่มีเวลาในการเตรียมการสอน ครูสอนไม่ตรงตามวิชาเอกที่เรียนมา คาบสอนเฉลี่ยแตกต่างกันมาก ครูจึงเกิดการเปรียบเทียบ นอกจากนี้ยังพบว่าผู้บริหารไม่ค่อยให้ความสำคัญกับวิธีสอนของครู ขาดการติดตามและประเมินผลงานวิชาการ

ชาตรี สกลบุญมา (2533) ได้วิจัยเรื่องปัญหาการบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 4 ผลการวิจัยพบว่า มีปัญหาที่สำคัญ 10 ปัญหา คือ นักเรียนสมัครเข้าเรียนต่อน้อย ขาดแหล่งวิชาการและสถานประกอบการ จัดครูเข้าสอนตามวุฒิหรือประสบการณ์กระทำไม่ได้เต็มที่ ไม่สามารถส่งเสริมให้ครูนำวิธีการสอนหรือนวัตกรรมทางการศึกษามาใช้ให้เหมาะสมกับเนื้อหาวิชาได้ ไม่สามารถส่งเสริมให้ครูผลิตเอกสารทางวิชาการและค้นคว้าวิจัยได้ หนังสือในห้องสมุดไม่เพียงพอ ขาดงบประมาณในการบำรุงรักษาซ่อมแซมและพัฒนาอาคารสถานที่และการจัดสรรงบประมาณไม่เป็นที่พอใจของผู้ปฏิบัติ สาเหตุที่สำคัญของปัญหาคือ ผู้ปกครองไม่เห็นความสำคัญของการศึกษา ไม่มีแหล่งวิชาการและสถานที่ประกอบการในพื้นที่ ครูขาดความรู้และขาดการพัฒนา บุคลากรไม่เพียงพอและได้รับจัดสรรงบประมาณน้อย ข้อเสนอแนะในการแก้ปัญหาคือ โรงเรียนควรลดภาระของบุคลากร โดยการวิเคราะห์งานในโรงเรียนเพื่อจัดอันดับความสำคัญแล้วเลือกปฏิบัติตามกำลังของโรงเรียน ควรมีการพัฒนาบุคลากรให้ปฏิบัติหน้าที่ได้กว้างขึ้น ควรให้ความสำคัญกับการระดมทรัพยากรท้องถิ่นมาใช้ให้มากขึ้น กรมสามัญศึกษาควรรหาวิธีการเพิ่มบุคลากรในโรงเรียนให้เพียงพอกับงานที่ปฏิบัติอยู่จริง

วางแผน เพื่อจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมของท้องถิ่น มีการจัดกระทำ โดยจัดให้มีการสำรวจอาชีพคนในท้องถิ่น การจัดแผนการเรียน การจัดแผนให้นักเรียน เลือกเรียน ใช้ความต้องการของนักเรียน การจัดตารางการเรียนการสอน ผู้บริหารวางแผน การกำหนดตัวบุคคลและรายวิชาที่เปิดสอน โดยมอบหมายให้ผู้ช่วยฝ่ายวิชาการเป็นผู้จัด และมีการติดตามผลการจัดตารางสอนด้วยการใช้การประชุมคณะกรรมการวิชาการ การจัดครู เข้าสอนใช้หลักการจัดให้มีการหมุนเวียนสับเปลี่ยนในระดับชั้น การพัฒนาการเรียนการสอน มีการพัฒนาการเรียนการสอน ผู้บริหารสร้างขวัญและกำลังใจให้ครูพัฒนาการเรียนการสอน โดยจัดหาวัสดุอุปกรณ์ให้ครูใช้และจัดให้มีนิเทศกันเองภายในหมวดวิชา มีการติดตามผลการ จัดการเรียนการสอน โดยผู้ช่วยฝ่ายวิชาการและหัวหน้าหมวดวิชาติดตามจากแผนการสอน รายวิชา การจัดการเรียนการสอน ผู้บริหารส่งเสริมให้มีการจัดทำแผนการสอน และผลิตสื่อ การสอน โดยเน้นให้ทุกหมวดวิชาจัดทำ งานกิจกรรมนักเรียน การจัดครูเป็นที่ปรึกษา กิจกรรมนักเรียนใช้ความสมัครใจของครู โดยมีการวิเคราะห์เป้าหมายและมีการวางแผนการจัด กิจกรรมนักเรียน การวัดและประเมินผลการเรียน ผู้บริหารดูแลให้มีการปฏิบัติเกี่ยวกับการวัด และประเมินผลตามแนวทางที่กำหนด และมีการติดตามผลการวัดและประเมินผล โดยกำหนด ให้มีการรายงานการประเมินผลเป็นระยะ ๆ และวิเคราะห์ผลที่ประเมินได้เพื่อนำมาใช้ปรับปรุง การจัดการเรียนการสอน การประเมินผลงานวิชาการ ผู้บริหารจัดให้มีการประเมินผลงานวิชา การโดยรายงานผลเมื่อเสร็จสิ้นงาน/โครงการ รายงานผลสำเร็จตามโครงการ รายงานผลรวม ของแผน และรายงานค่าใช้จ่ายในการดำเนินงาน

ศิริธร สุขโขใจ (2531 : 314 - 324) ได้วิจัยเรื่อง การบริหารงานวิชาการโรงเรียน มัธยมศึกษาในกรุงเทพมหานคร และในจังหวัดฉะเชิงเทรา wuii มีปัญหาคล้ายคลึงกันในด้าน ครูไม่เพียงพอในบางวิชา การประสานงานและการให้ความร่วมมือของบุคลากรไม่ดีพอ บุคลากร ขาดความรู้ความเข้าใจหรือขาดความชำนาญในด้านต่าง ๆ เช่น การวางแผน การนิเทศ การติดตาม ผล การประเมินผล ครูมีงานสอนมากเกินไป ขาดวัสดุอุปกรณ์ อาคารสถานที่ และงบประมาณ สำหรับการเรียนการสอน ส่วนปัญหาที่พบ มีความแตกต่างกันในด้านครูไม่ปรับปรุงพฤติกรรม การสอนให้สอดคล้องกับหลักสูตร และการประเมินผลงานวิชาการยังขาดข้อมูลอยู่มาก

สมพงษ์ จันทรพันธ์ (2539 : บทคัดย่อ) ได้วิจัยเรื่อง ปัญหาการบริหารงาน วิชาการในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดเทศบาล จังหวัดอุบลราชธานี wuii โดยภาพรวมมี ปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า มีปัญหาระดับมากสองด้าน คือ ด้านการนิเทศการเรียนการสอน และด้านการจัดสื่อการสอน ส่วนด้านการวางแผนงานวิชาการ ด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านการบริการห้องสมุด และด้านการวัดผลและประเมินผล มีปัญหาระดับปานกลาง

ณรงค์ จันทุม (2539 : 93) ได้ศึกษาเกี่ยวกับปัญหาการใช้สื่อการสอนวิชาอาชีพ ในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น พบว่า ด้านการเลือกสื่อมีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อ

พิจารณาประสบการณ์ในการสอน วุฒิการศึกษา และขนาดของโรงเรียน พบว่ามีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง ปัญหาสูงสุดที่พบ คือ แหล่งที่จะให้บริการเลือกสื่อการสอน และความเพียงพอของจำนวนสื่อที่อยู่ในโรงเรียน ปัญหาด้านการเตรียมสื่อการสอน พบว่า โดยส่วนรวมมีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาตามประสบการณ์ในการสอน วุฒิการศึกษา และขนาดของโรงเรียน wuui มีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง ปัญหาสูงสุด คือเวลาในการเตรียมสื่อการสอน

บุญเรือง พรหมสิทธิ์ (<http://wsbsis.kku.ac.th/abstract/medu/ed : 2540>) ได้ทำการศึกษาความคิดเห็นของผู้บริหารและครูเกี่ยวกับการพัฒนาครูในโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดขอนแก่น พบว่า การเปรียบเทียบสภาพปัจจุบันในการพัฒนาครูของโรงเรียนมัธยมศึกษา ระหว่างผู้บริหารและครู พบว่า ไม่แตกต่างกัน และเมื่อเปรียบเทียบสภาพปัจจุบันในการพัฒนาครูของโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่ พบว่าแตกต่างกัน เมื่อเปรียบเทียบปัญหาการพัฒนาครูระหว่างผู้บริหารกับครู wuui ไม่แตกต่างกัน และเมื่อเปรียบเทียบระหว่างโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่ พบว่า โรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็กมีปัญหาในการพัฒนาครูแตกต่างจากโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดกลางและขนาดใหญ่ และโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดกลาง มีปัญหาไม่แตกต่างจากโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่

ประมวล ลอยฟ้าและคณะ (2541 : 73) ได้ศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองเรื่อง การประเมินโครงการส่งเสริมการประกอบอาชีพอิสระเพื่อการมีรายได้ระหว่างเรียน (สอว.) ของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดสุโขทัย wuui อาจารย์ที่ปรึกษา ที่สนใจเกี่ยวกับโครงการส่งเสริมการประกอบอาชีพอิสระเพื่อการมีรายได้ระหว่างเรียนมีจำนวนจำกัดและยังไม่มีความชำนาญพอที่จะช่วยกันกระตุ้นให้นักเรียนได้มาสนใจและร่วมมือทำโครงการอย่างจริงจัง

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ร่วมกับ รศ.ดร.สุวิมล ว่องวาณิช และคณะ ได้ทำการประเมินผลความก้าวหน้าของการปฏิรูปการศึกษาที่เกิดขึ้น ระหว่าง 20 สิงหาคม 2542 ถึง 19 สิงหาคม 2543 (2544 : 37) จากการประเมินความรู้ความเข้าใจและพฤติกรรมการสอนของครูที่สอนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน เกี่ยวกับการเรียนการสอนที่ยึดหลักผู้เรียนสำคัญที่สุด ปรากฏว่า ในด้านความรู้ความเข้าใจ ครูส่วนใหญ่มีความรู้ความเข้าใจในระดับมาก แต่ในการปฏิบัติการสอนจริง มีครูจำนวนน้อยมาก ที่สอนโดยยึดหลักผู้เรียนสำคัญที่สุดได้ดี (ใกล้เคียงหรือเทียบเท่าครูต้นแบบ) และมีสถานศึกษาจำนวนน้อยมากเช่นเดียวกัน ที่ครูส่วนใหญ่สอนโดยยึดหลักผู้เรียนสำคัญที่สุดดังกล่าว

ไลเบอร์แมน (Lieberman, 1965. อ้างถึงใน ฤกษ์ชัย คุณูปการ, 2539 : 27) ศึกษาทดลองเรื่อง สถานภาพมีผลต่อการรับรู้และเจตคติของบุคคล พบว่า บทบาทและตำแหน่งมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงเจตคติของคนงานต่อนโยบายการบริหารของบริษัทแห่งหนึ่งโดย ผู้วิจัยแบ่งคนงานออกเป็น 3 กลุ่ม คือ 1) กลุ่มคนงานที่ได้เลื่อนขึ้นเป็นหัวหน้า 2) กลุ่มคนงานที่มี

ตำแหน่งในสหภาพคนงาน 3) กลุ่มคนงานที่อยู่ในตำแหน่งเดิม หลังจากเปลี่ยนแปลงตำแหน่งคนงานผ่านไปหนึ่งปี ผู้วิจัยกลับไปสำรวจเจตคติของคนงานชุดเดิมอีกครั้งหนึ่ง ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มคนงานที่ได้เลื่อนตำแหน่งเป็นหัวหน้างาน มีเจตคติที่ติดต่อยุบายในการบริหารของบริษัทมากขึ้น และพึงพอใจในระบบการให้ผลตอบแทนของบริษัทมากกว่ากลุ่มคนงานอีกสองกลุ่ม และกลุ่มคนงานที่มีตำแหน่งในสหภาพคนงานมีเจตคติที่ติดต่อกับพนักงานของสหภาพมากขึ้น และพึงพอใจระบบอาวุโสมากกว่าระบบความรู้ความสามารถ สรุปได้ว่า เจตคติของแต่ละบุคคลจะเปลี่ยนแปลงไปตามบทบาทและสถานภาพหรือตำแหน่งของตนเอง

แมคคาร์ซี (McCarthy, 1971 : 705) ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับบทบาทการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาในรัฐนิวเจอร์ซีย์ ผลการวิจัย พบว่า กลุ่มครูมีความคิดเห็นแตกต่างจากผู้บริหารและผู้ช่วยฝ่ายวิชาการเกี่ยวกับบทบาทการปฏิบัติงานด้านวิชาการในเรื่องของการสังเกตการสอน การวัดผลและการประเมินผล

3. กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยสภาพปัญหาการจัดการเรียนการสอนวิชาโครงงานอาชีพ ระดับมัธยมศึกษาตอนปลายของโรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดพิษณุโลก ผู้วิจัยได้กำหนดกรอบแนวความคิดในการวิจัย ดังนี้

